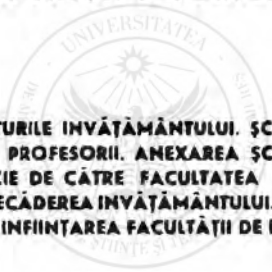

1847

Prof. I. VINTILESCU

INVĂȚĂMÂNTUL FARMACEUTIC IN ROMÂNIA

(SCHIȚĂ ISTORICĂ)

INCEPUTURILE INVĂȚĂMÂNTULUI. ȘCOALA LUI
DAVILA. PROFESORII. ANEXAREA ȘCOALEI DE
FARMACIE DE CĂTRE FACULTATEA DE MEDI-
CINĂ. DECĂDEREA INVĂȚĂMÂNTULUI. RENĂȘTE-
REA LUI. INFIINȚAREA FACULTĂȚII DE FARMACIE.

ȚIPARUL CARTEA ROMĂNEASCĂ S. A., BUCUREȘTI

Prof. I. VINTILESCU

~~2773~~

1847

INVĂȚĂMÂNTUL FARMACEUTIC IN ROMÂNIA

(SCHIȚĂ ISTORICĂ)

INCEPUTURILE INVĂȚĂMÂNTULUI. ȘCOALA LUI
DAVILA. PROFESORII. ANEXAREA ȘCOALEI DE
FARMACIE DE CĂTRE FACULTATEA DE MEDI-
CINA, DECĂDEREA INVĂȚĂMÂNTULUI. RENĂȘTE-
REA LUI. INFIINȚAREA FACULTĂȚII DE FARMACIE.

CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA SOCIETATEA DE ȘTIINȚE
FARMACEUTICE IN ȘEDINȚA DE LA 11 MAI 1942

10 IUN 1982

TIPARUL CARTEA ROMÂNEASCĂ S. A., BUCUREȘTI 1942

INTRODUCERE

Inceputurile și evoluția învățămîntului farmaceutic în România nu au format până în prezent obiectul unui studiu special și documentar. Unele documente principale, vechi, sunt uitate în arhive, iar altele, menționate în câte-va publicațiuni, sunt prezentate în mod dispart și importanța lor se pierde în numeroasele date referitoare la învățămîntul medical.

Ain socotit de interes deosebit să reluăm cercetarea acestor documente pentru a reconstitui un patrimoniu istoric al învățămîntului nostru farmaceutic și pentru a pune în adevărata lor lumină învățămîntele care rezultă din examinarea fazelor succesive ale evoluției sale.

Pentru orientare vom preciza dela început că distingem trei faze principale în evoluția acestui învățămînt.

Prima fază începe la 1855, cu întemeierea școalei de farmacie de către Davila și continuă până la 1870.

A doua fază cuprinde perioada de decădere a școalei de farmacie care începe la 1870, când școala de farmacie este anexată la facultatea de medicina și continuă până la 1900.

A treia fază cuprinde perioada de renaștere a școalei, dela 1900 încoace, prin impulsul dat de Ștefan Minovici și elevii săi și care se continuă cu constituirea facultății de farmacie la 1923 și cu concentrarea învățămîntului farmaceutic la 1934.

Examenul comparativ al acestor faze evolutive ne vor edifica asupra rostului acestui învățămînt, privit și azi în mod confuz. Acest examen ne va arăta mai ales cât de necesar este a avea un învățămînt farmaceutic bine organizat și de sine stătător care să se desvolte conform nevoilor țării și cerințelor profesiei farmaciei. Numai grăție unui astfel de învățămînt farmacistul român poate fi pregătit atit pentru îndeplinirea rolului său social, cît și pentru îndeplinirea unui rol

național, acela de a opune, prin pregătirea sa științifică, o rezistență invaziei de produse farmaceutice streine care apasă greu economia țării.

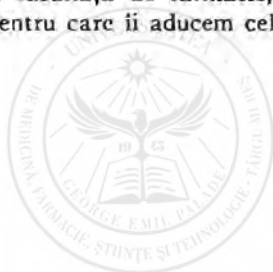
Unele documente referitoare la mersul scoalei de farmacie a lui Davila, până la 1870, menționate în alte acte ulterioare, au fost pierdute. Noi le-am reconstituit după dosarele dela Arhivele Statului și după prețioasa lucrare a D-lui Dr. V. Gornoiu „Istoria medicinei și a învățămîntului medical”.

Actele referitoare la perioada dela 1870 încoace se află în arhiva facultății de farmacie din București.

Reproducerea câtorva din aceste acte face ca publicarea acestei conferințe să apară voluminoasă.

Culegerea și clasarea actelor a fost făcută de D-l farm. T. Nica, bibliotecarul facultății de farmacie, cu o muncă și îngrijire deosebite pentru care îi aducem cele mai vii mulțumiri.

I. Vintilescu

I. INCEPUTUL INVĂȚĂMÎNTULUI FARMACEUTIC ȘCOALA LUI DAVILA

Farmacii și farmaciști apar în Muntenia și în Moldova în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea¹).

Acești farmaciști erau toți streini, diplomați ai scoalelor din străinătate, fiindcă în Țările române nu exista o școală de farmacie.

O asemenea școală o înființează Carol Davila abia la 1855.

În Principatele române se încercase, pe cât se pare, înaintea lui Davila, înființarea unui învățămînt al farmaciei, odată cu înființarea unui învățămînt medical.

Pe la 1832 „după promulgarea Regulamentului Organic, Generalul Pavel Dimitrievici Kisseleff, președintele Divanurilor și Deplin înputernicit al Rusiei în Principatele Române, a numit o comisiune însărcinată cu cercetarea scoalelor din Muntenia“.

„În raportul răspuns, Comisiunea cere ca, școala centrală (Colegiul Sf. Sava) din București, să se completeze între altele și prin cursuri speciale de medicină, cu scopul de a forma operatori practici, chemați a înlocui pe empiricii care exploatează populațiunea“.

„În acest scop, Comisiunea propune să se prevadă:

„În anul I, — o catedră de farmacie, cu botanică și materia medică“, iar în anii II, III și IV, catedre pur medicale, de nică chirurgie, de patologie, de anatomie și fiziologie, etc. *)

1) N. Iorga. — Prefața la „Acte și Documente din trecutul farmaciei în țările românești“ de Dr. N. I. Angelescu. București, 1904.

2) Dr. V. Gomoiu. — Istoria medicinei și a învățămîntului medical în România, p. 729. București.

Foarte probabil că prin acea catedră de farmacie, botanică și materie medică, s'a înțeles și formarea de farmaciști.

Se pare însă că școala n'a funcționat.

„In Regulamentul pentru Spitaluri întocmit in 1843 și aprobat de Kisseleff se prevede:

„art. 27. — Va fi o spițerie centrală la Spitalul dela Colțea, care va îndestula cu doctorii gătite spițăriile celorlalte spitaturi”.

„art. 28. — Directorul spițăriei centrale, va da, in școala din București, învățatură asupra botanicei, materiei doctoricești și asupra meșteșugului spițeresc, pentru care i-se va plăti leajă...”.

Nu găsim documente care să dovedească dacă directorul spițăriei centrale a predat acea învățatură.

Pe la 1841—1842 Doctorul Kretzulescu înființează o școală de mică chirurgie la spitalul Colțea, iar la 1850 Generalul K. N. Cherescu (Herăscu) înființează o școală militară de mică chirurgie, destinată să producă felceri militari¹⁾. Această din urmă școală se permută, cu spitalul militar, la Mihaï Vodă, in anul 1851, unde o va găsi Davila.

Documentele referitoare la aceste două școale nu menționează nimic cu privire la farmacie.

Davila sosește la București la 13 Martie 1853, fiind angajat de Statul român să reorganizeze spitalul Oștirei și, pe lângă alte însărcinări, să se ocupe în special cu direcțiunea și organizațiunea studiilor medicale²⁾.

Nu ne vom ocupa de numeroasele însărcinări ale lui Davila, ca medic șef al Oștirei, nici de înfăptuirile sale in domeniul medical, descrise în detaliu de biografii săi³⁾. Vom reaminti însă că Davila era și farmacist și el se ocupă din primul moment și de starea farmaciei in Valahia, ca și de formarea de farmaciști români. Dealtfel, in actul său de angajament se precizează că el „va fi însărcinat cu inspecțiia medicamentelor și a accepta primirea lor”.

1) Dr. V. Gomoiu, loc cit., p. 239, 731, 735, 750.

2) D-na Perticari-Davila. — Din viața și corespondența lui Carol Davila, p. 464, Contractul. București, 1935.

3) Dr. D. Grecescu. — Schițare din viața și activitatea Generalului Doctor Carol Davila. București, 1903.

Dar a accepta primirea medicamentelor însemnă desigur a le supune mai întâi la analiză. Acest control, prin analiză, era neexistent la București și va fi o preocupare de căpetenie a lui Davila. În acest scop el înființează ulterior laboratoare pe lângă farmacia spitalului militar și pe lângă depozitul de medicamente al Eforiei spitalelor civile.

Acelaș lucru pentru alimente; Davila își asumă răspunderea și asupra calității lor și le analizează în laboratoarele pe care le înființase. După cum am văzut, Davila studiase farmacia în Franța, unde farmaciștii erau chimiștii sanitari și ei se ocupau cu aplicațiile chimiei la Higienă, la analiza alimentelor și băuturilor, ca și la agricultură și industrie, ceea ce a urmărit Davila în școala de farmacie pe care o înființează la București¹⁾.

Davila începe prin a reorganiza spitalul Oștirea și, la 1855, împrejurările politice fiindu-i favorabile, el se ocupă de învățământ. Organizează mai întâi o școală de *mică chirurgie* sau de *feldceri*, decretată de Domnitorul B. D. Știrbey la 4 Decembrie 1855. Această dată o va considera Davila ca începutul învățămîntului medical la București.

După cum vom vedea mai jos, tot această dată trebuie considerată și ca început al învățămîntului farmaceutic, fiindcă în anul 1855 primește Davila primii elevi în farmacie, iar nu în anul 1856, cum se arată în unele publicațiuni.

Dar pentru a întemeia o școală de farmacie Davila știa bine că are nevoie, în primul rând, de o farmacie, de un laborator de farmacie și chimie și de o grădină botanică.

El le-a înființat pe rând cu multă trudă și cu foarte puțin șgomot.

Farmacia Spitalului Oștirea o înființează Davila odată cu reorganizarea acestui spital. La epoca aceea, spitalul ostășesc dela Mihai Vodă și mai toate spitalele din București, nu aveau farmacii proprii, ci aveau angajamente cu farmaciile civile, care, în anumite condiții, preparau și medicamentele pentru bolnavii spitalelor.

Davila adoptă normele din Franța și înființează farmacia militară centrală, pe lângă spitalul Oștirea, care va deservi și

1) I. Vintilescu. — Activitatea lui Carol Davila în domeniul farmaciei 1941. București.

farmaciile spitalelor militare regionale. Ulterior, ca Efor al spitalelor civile se îngrijește Davila ca și aceste spitale să aibă farmaciile lor proprii cu un depozit central de medicamente, la Colțea.

Aceste înființări le face Davila cu multă prudență și dibăcie fiindcă lovea în interesele farmaciștilor civili, mai toți streini, ca și marea majoritate a medicilor din acea epocă.

Farmacia militară centrală este temelie pe care așează Davila scoala de farmacie.

Atât în privința înființării farmaciilor de spitale, cât și în privința înființării unei scoale de farmacie, Grecescu se exprimă astfel: „...partea acésta deocumdată întâmpină oarecare dificultăți din cauza privilegiurilor acordate farmaciștilor din țéră aproape toți fiind străini și ceva mai mult, supuși austriaci, ceea ce era un alt privilegiu în acéastă țéră. Davila luă lucrul pe altă cale, cerând înființarea unei Grădini botanice, ca șolositeare pentru instrucția elevilor școlei și a tinerimei diin celelalte școle, pentru aprovizionarea farmaciilor din țéră cu plante medicinale indigene, aducând astfel și însemnate economii pentru punga țerei, servind pentru studiul Flórei române, etc...“¹⁾.

Mai erau și alte motive, asupra cărora vom reveni.

În privința începuturilor școalei de farmacie vom reproduce mai întâi următorul raport al lui Davila²⁾:

„Historicul Școalei de Pharmacie“

„La anul 1856 când școala de Mică chirurgie era formată la Spi-alul dela Michai Vodă, și care se compunea numai de 50 Ellevi, pe lângă serviciul din spitalu se regulase ca un No. de 6 Ellevi să facă și practica de primele lucrări Pharmaceutice la Pharmacia acelu spitalu, schimbându-se la fie care săptămână prin alți, astfel că fiecare Ellevu trecea prin acest serviciu“.

„Aceasta a urmatu în timp de unu anu, când D. Director alu școalei, văzându necesitatea d'a forma o scólă de Pharmacie care să dea Pharmaciști atât pentru serviciul armatei, cât și pentru civilu, au făcutu cunoscutu Ellevilor decisiunea sa, promițându-le că totu același viitoru și erarchie ca și medici vor avea și Pharma-

1) Dr. D. Grecescu, loc. cit

2) Raport înaintat de Davila cu adresa sa No. 833 din 16 Martie 1867. Arhivele Statului. — Dosarul Ministerului Instrucțiunii Publice, No. 431/1866, p. 477.

ciști, și au lăsat ca numai acei ce voescu să îmbrățișeze această carieră să se înscrie la cadrele școlii de Pharmacie".

„Bazați dar pe promisiunea D. Directoru unu N. de 12 Ellevi fură gata a răspunde la apelulu și dorința sa și asfelu daru la anulu 1857 școla de Pharmacie se fondă provisoriu de D. Directoru până cându unu Decretu alu M. S. Căimăcamulu A. Ghica din 1858 August 16, aprobă proiectul de regulament alu școlii Naționale de medicină și Pharmacie, de la Consiliulu de Instrucție Publică și care se aplică de la anulu școlastic 1858 59".

„Școla de Pharmacie dar căpătă o programă și Profesori speciali pentru cursurile Pharmaceutice".

„Elevi urmau cu serviciulu numai la Pharmacie subtu privegherea și dirijarea D. Pharm. Prujinsky, Sefulu Pharmaciei militare și începură a forma Herbariuri pentru inlesnirea studiulu Botanice, neavând atunci Grădină Botanică; prinurmăre promisiunea Directorulu se schimbă într'o realitate căci, dupe unu cursu regulatu de 3 ani Direcția trimite 6 Ellevi înaintea Gremiulu Pharmaciei spre ai essamina și găsindui capabili alle libera Diplomulu de assistentulu în Pharmacie, care essamenu fu depusu cu succesu. La anulu 1859 cându școla de Pharmacie eră pe adevăratu drumu de progresu, unu No. de 10 Ellevi se mai înscrie între Ellevi Pharmaciști și asfel se formă 2 clase din care Clasa II în timpul taberii de la Florești fu trimisă în tabără unde numai cu singurulu Sefu Pharmacistu pregătea medicamentele necesarii pentru unu No. aproape de 1000 bolnavi iar Cl. I rămase la Spitalulu Michai Vodă a și urmă serviciulu pentru acelu spitalu".

„Cu începerea anulu școlastic 1859 60 pentru o mai întinsă cunoștință practică, Direcția trimite un număr de Ellevi din Cl. II pe la Pharmaciile Civile pentru a practica și la fiecare semestru Ellevi aducea atestate doveditoare de buna conduită și manipulație".

„Prin Decretu M. S. Prințulu Alexandru Ioan din 1862 August 21 se aprobă erarchia corpulu Pharmaceuticu asimilată gradelor armatei și asfelu se ține un concursu pentru înaintarea la gradul de Sub-Pharmacistu și de Pharmacistu de Batalion Cl. II conform regulamentulu (vezi § V din înaltu decretu din 1862 Augustu 21 Monitorul medical) precum asemenea și essamenile de assistentulu în Pharmacie (vezi jurnalulu Consiliulu Medical din 25 Mai 1860 Monitorul Medical No. 11)".

„După aceste essamene Ellevi fură împărțiți atâtu pe la Regimente ca Pharmaciști precum și pe la diferite spitale militare și țivile din țeră unde își impliniră cu destulu zelu și activitate misia lor și care dupe un timp de 1½ anu se schimbă prin alți spre ași putea și ei ași urma cursurile și a depune essamenile necesarii".

„La anulu 1863 înscriinduse mai mulți Ellevi pentru a îmbrățișa această carieră, școla de Pharmacie se împărți în 5 Clase, asfel dar Ellevi din Cl. V începură essamenul de Bacalaureat în științele naturale conform regulamentulu, căci numai cu acestu Diplomu Ellevi aveau dreptul de a se prezenta la concursulu de înaintare la

gradul de Pharmacist de Batalion Cl. I și la essamenile riguroase de licențiatu în Pharmacie¹⁾.

Din acest raport se pare a rezulta că primii elevi în farmacie s'ar fi primit în 1856 însă, următoarele acte de școlaritate ale unui elev, ca și alte documente, arată că primii elevi s'au primit în anul 1855.

Iată actele de școlaritate ale elevului Rădulescu Constantin²⁾:

Este vorba de opt certificate dintre care cinci sunt „certificate de examenele de fine de an și trei certificate de examen de licență (magistru în farmacie)“.

Toate sunt imprimate (format 25 cmp.).

Iată în copie primul certificat:

„Școala Națională de Pharmaciă“.

„Certificat de Esamenele finitului I-ului an școlastic 1855/6“.

„Direcția Școlii atestă că Elevul *Rădulescu Constant*. născut în „orașulu *București* districtulu *Ilfovu* a trecut esamenele cursurilor „coprinse în programa acestui an dobândind nota generală *Binișor*.“

„Prin urmare, numitul elev este în drept a trece în anulu *alu doilea*. „In timpul acestui an a făcut serviciul în *Pharmacia Oscirci din București* suptu *Direcțiunea Domnului Pharmacistu Prusinski* care „la dirigeatu.

„La lucrările *practice, Laboratoriului și Pharmacii, așemeni a* „ *făcut colecțiuni asupra Botanici și Mineralogiei.*

„Starea sănătăție sale în general *au fostu bună.*

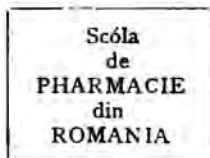
„Disciplina și conduita — *bună*, pedepse *ușori de școlă.*

„Pharmacistu Șefu (ss) *F. Prusinzky*

„Sub director

(ss) *Brușt*

Inspector general
Directoru Școlii
(ss) *Davila*

Insemnătura
elevului

(sigiliul școlii)

1) Davila a făcut acest raport la 1867, epocă în care o campanie odioasă de intrigi și calomnii se îndreptase în contra sa și a școalelor sale.

2) Arhiva Facultății de Farmacie.

CertIFICATELE pe anii următori, 1856/57, 1857/, 1858, 59, 1859/60, sunt identice cu cel precedent cu singura deosebire că apare ca subdirector farmacistul Fr. Gaudi în locul lui Bruszt.

Cu aceste certificate Rădulescu era absolvent al școlii. Obținuse de sigur „Diplomul de asistent în farmacie”, fiindcă îl găsim în unele scripte ca farmacist de Batalion (ca nelicențiat).

Aceste cinci certificate sunt înaintate lui Rădulescu Constantin cu următoarea adresă, de către Davila:

SCOLA
DE MEDICINA
ȘI PHARMACIE
DIN ROMANIA
No. 1063

1865 August 11

Domnule,

Vi se înaintează pe lângă acesta certificatul generalu, foaia de inscripție și cinci certificate de finele aniloru scolastici, invitându-vă pe d'oparte a le păstra *cu cea mai mare sfințenie* fiindu-vă necesarii la diferitele funcțiuni ce veți ocupa, făcându-vă cunoscut că dacă veți merge în streinătate seu prin mijlocele Dv. de cheltueli seu prin concursu, trebuie să traduceți certificatele în limba francesă și să le legalisați la Consularu, însă traducția o veți trimite la Direcția Școlii înainte de a fi prescrișă în Certificatu, iară pe d'alta vă invit ca să vă grăbiți, a vă presenta câtu se poate mai curându la essamenile rigurose spre obținerea diplomei de Licențiatu în Pharmacie.

Primiți Domnule salutațiile mele.

Inspector General

Directorul Școlii (ss) Davila.

D-lui Pharmacist de Bat. Cl. II Rădulescu Constantin¹⁾.

Rădulescu C., absolvent, nu pleacă în streinătate, ci trece examenele de licență la București.

Examenele de licență erau patru și pentru fiecare se liberă un certificat. Posedăm numai trei din certificatele de licență liberate lui Rădulescu C., pentru examenele II, III și IV. Iată copia unuia dintre ele:

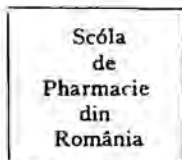
„Școla de pharmacia din București”
„Certificatu de alu doilea Essamen de Licențiatu
(Magistru în Pharmaciă)”.

1) Originalul în Arhiva Facultății de Farmacie.

„Noi, subu însemnării Profesori ai Scólei atestăm că D-lu *Rădulescu Constantin* născutu în oraşulu *Bucuresci* districtulu *Ilfovu* a trecut în zioa de *5 Noembrie 1865* esamenu rigurosú asupra *Botanicii, Zoologia, Mineralogia și Geologia* conform Artic. 6 din Regulamentulu Scólei și programei elaborată de Consiliul profesoralu allu Scólei și a meritatu nota *Præa bine*. Prin urmare declarâmu că este în dreptu *de a se presenta la essamenele următorii*“.

Profesori Essaminatori
(ss) Dr. Teodori
Hofman
Trausch

Insemnătura
candidatulu

(sigiliul scoalei)

Inspector General
Directoru Scólei
(ss) Davila

Certificatul pentru al III-lea examen de licențiat este pentru Fizică, Chimie și Toxicologie. Profesorii examinatori: Dr. Teodori, Bacaloglu și Trausch. Examenul a fost dat la 22 Decembrie 1865.

Certificatul pentru al IV-lea examen de licență, dat la 25 Ianuarie 1866, este referitor la *Lucrări practice* și dă dreptul la „*Diplomu de Licențiat în farmacie*“. Profesori examinatori: Prusinszki, ca președinte, Trausch și Bruszt.

Vom mai adăoga că cele cinci certificate ale examenelor de fine de an poartă fiecare „No. 4“, cecace însemnează că Rădulescu Constantin era al IV-lea elev care da examenele. Certificatele pentru examenele de licență poartă, primele „No. 1“, iar certificatul al IV-lea poartă „No. 2“, de unde rezultă că Rădulescu C. începuse cel dintii, dintre primii elevi în farmacie ai lui Davila, să dea examenele de licență, însă este al II-lea care obține licența în farmacie (deci în Ianuarie 1866 (!), după 10—11 ani de când începe școala.

Acest Rădulescu, obținuse și bacalaureatul, tot în școala lui Davila, căci fără bacalaureat nu se putea prezenta la examenele de licență.

Rădulescu C. este un strălucit elev al lui Davila pe care acesta îl păstrează pe lângă școală, însărcinându-l chiar să predea, ca suplinitor, unele materii, după cum se vede din programele de studii de mai jos.

Mai posedăm un „certificatu de al IV-lea examen de Licențiat“, liberat în 1870, Noembrie 3 lui Iliescu Sterie. Acesta nu mai este semnat de Davila ca Director al școalei de farmacie, ci de Dr. I. Teodori, care semnează „pentru Directoru“, iar comisia examinatoare este compusă din: D. Ananescu ca președinte și D. Grecescu și F. Bruss, membrii.

Acest certificat poartă No. 37, ceea ce însemnează că Iliescu Sterie este al 37-lea licențiat, la 1870, al școalei lui Davila.

Am adăogat această mențiune pentru a aduce o dovadă mai mult că afirmațiile făcute la acea epocă de Dr. Polizu, decanul facultății de medicină, prin care susținea în rapoartele sale către Minister, că școala n'a dat licențiați, ci numai asistenți în farmacie, sunt neexacte, ca și calomniile pe care le îndreptă în contra lui Davila.

Înainte de a examina structura școalei de farmacie a lui Davila, vom reproduce un act prin care se arată că elevul Pandele Grigorescu a făcut cei trei ani de stagiu de practică farmaceutică, cu farmaciștii Prusinszky și Gaudi.

Actul este în limba latină, cum se obișnuia la acea epocă, în anul 1860.

Attestatum.

Nos infrascripti, praesentibus, omnibusque quibus interest fidem facimus, quod honestae parentelae Juvenis Pandelius Grigoresco Bucurestensis ex Districtu Ilfovu, aetatis annorum novemdecim. Elevus, Scolae medicinae et Pharmaciae, exactis in Pharmacia Nosocomii militaris Valachici, convetis tribus tyrocinii annis, sub quorum decursu tam strenuam fidelem, ac diligentem navaverat operam, ut plenam sui commendationem a nobis retulerit, dignumque duximus, eundem Pandelium Grigoresco, omnibus, et singulis, scientiae et artis pharmaceuticae culteribus, benevolentiae, et promotioni commendare.

Signatum Bucurestini die quarta mensis Maij, anno millesimo octingentesimo sexagesimo ¹⁾).

sigiliul în
reară

(nedescifrabil)

(ss) **Franciscus Xaverius**
Prusinszky

Pharmacopoeus primarius

(ss) **Fridericus Gaudi**

Pharmacopoeus secundarius

1) Originalul în Arhiva facultății de farmacie din București.

Examenul amănunțit al acestor documente ne permite să precizăm principalele particularități ale școlii de farmacie, în prima sa formă.

În trecut ca și azi, învățământul farmaceutic cuprindea două părți sau stadii: stadiul sau stagiul de practică farmaceutică și stadiul școlar, *academic, universitar*, într-o școală de stat sau recunoscută de Stat.

Stagiul de practică a precedat mai întotdeauna pe cel școlar și se face și azi în farmaciile publice fiindcă școlile nu puteau și nu pot pune la dispoziția elevilor cantitățile enorme de materiale necesare preparațiilor numeroase care trebuiau executate, mai ales când numărul elevilor era mare.

Durata acestor stadii a variat în decursul timpurilor, cu evoluția științelor farmaceutice și cu structura învățământului și a farmaciei publice din fiecare țară.

Stagiul de practică a avut o durată de patru ani, apoi de trei, de doi, iar azi de un an, în timp ce școlaritatea a urmat o scară inversă, prelungindu-se dela doi ani, altă dată, la trei ani și în fine la patru ani.

Pe la 1855, în Principatele române, elevul trebuia să facă cel puțin trei ani de practică într-o farmacie publică; trebuia să dea un examen de fine de stagiul, în fața reprezentanților corporației farmaciștilor și lua o diplomă de *asistent în farmacie*; mai făcea un stagiul de doi ani ca asistent în farmacie și apoi trebuia să urmeze la școală, cursuri și lucrări, timp de doi ani, pentru a deveni licențiat sau magistrul în farmacie, cu dreptul de a conduce o farmacie.

Elevii trebuiau să aibă patru clase de liceu — gimnaziu). Erau instruiți de șefii lor farmaciști și învățau a cunoaște medicamentele, formele și operațiunile farmaceutice. În același timp ei trebuiau să învețe elemente de fizică, Chimie, Botanică, Zoologie, care li se cereau la examenul de asistent. În școală își complectau cultura științifică generală și profesională, cu dezvoltarea științelor de mai sus și cu aplicațiile lor la fabricația industrială a medicamentelor, la analiza și controlul lor.

Până la Davila, în Principatele române, elevul putea face stagiul de practică și stagiul de asistent în farmacie, în țară, însă pentru a obține diploma de magistrul în farmacie, trebuia să meargă la o școală în streinătate.

După cum am văzut, Davila primește primii elevi pentru stagiul de practică în anul 1855. El nu avea nevoie de un decret special pentru aceasta, căci faptul de a avea la dispoziție farmacia spitalului militar era suficient. Dar, ceea ce constituie o caracteristică a școalei pe care Davila o întemeia, era faptul că elevii săi, în cea mai mare parte, ca și elevii școalei de chirurgie, aveau numai patru clase primare. De aceea, concomitent cu practica farmaceutică elevii făceau și studiile liceale în vederea bacalaureatului.

El aplica astfel metoda din Franța, căci el însuși a dat bacalaureatul în litere abia după patru ani și patru luni de practică farmaceutică¹⁾.

După cel puțin trei ani de practică în farmacie, elevii obțineau un *atestat* în baza căruia se putea prezenta la examenul de *asistent în farmacie*.

Acest examen, care până aci era depus în fața corporațiunii farmaciștilor, se va depune în viitor la Școala de farmacie.

Mulți dintre acești asistenți rămâneau în farmacii și nu mai continuau studiile. Puteau deveni subfarmaciști militari, iar după o completare de studii și o practică mai îndelungată puteau deveni chiar farmaciști. — patroni — și farmaciști de batalion Cl. II-a²⁾.

Pentru a deveni *licențiat în farmacie* (magistru), asistentul în farmacie trebuia să completeze studiile, în clasa superioară, să obțină bacalaureatul și să dea *examenele riguroase*, care, la începutul școalei, erau în număr de patru, după cum am văzut din actele de mai sus³⁾.

La aceleași examene vor fi supuși de aci înainte și farmaciști cu diplome străine care voiau să obțină libera practică în țară.

Licențiații în farmacie, bacalaureați, aveau anumite drepturi. Ei singuri puteau deveni farmaciști de regiment; erau scutiți de concursuri pentru concesiuni de farmacii. Puteau deveni profesori.

1) I. Vintilescu. — Loc cit.

2) Monitorul medical 1862 p. 84, 85, 31, 171.

3) Monitorul medical 1862, p. 74

II. ȘCOALA NAȚIONALĂ DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE

Progresele elevilor sunt rapide în primii doi ani, grație activității extraordinare și calităților excepționale ale lui Davila. Încurajat de aceste progrese, propune el reunirea școlilor de chirurgie și de farmacie în „Școala națională de medicină și farmacie“.

În această privință, Davila, în raportul său scris în limba franceză, către „Principele Alexandru Ghica Caimacamul Principatului Valachiei“ și datat 10/22 Decembrie 1857¹⁾, arată progresele școlii de chirurgie și adaogă, între altele: „*am consacrat toate sfortările mele pentru a lărgi cercul învățământului și grație concursului generos al profesorilor școlii, totul a fost pregătit pentru transformarea școlii care este azi... organizată pe planul școlilor preparatoare din Franța*“... „...pe viitor nu vor fi admiși decât elevii care vor fi urmat cel puțin trei clase gimnaziale la liceul național“.

„*Cursurile de științe naturale sunt de asemenea instituite în școală, după programul francez... iar elevii vor putea obține bacalaureatul în științe la București*“.

„*România va înceta deci încetul cu încetul, de a mai avea nevoie de medici streini și, prin inițiativa și creațiunile științifice datorite Alteței Voastre Serenissime, Bucureștiul va deveni centrul de progres și de studii superioare pentru toate țările române*“.

„*Având în vedere aceste motive... voi îndrăzni a ruga pe Alteța Voastră să binevoiască a decreta*“:

I. „*Ca școala dela Michai Vodă să poarte de aci înainte denumirea oficială de Școală Națională de Medicină și de Farmacie*“.

Am menționat acest raport și câteva fraze din cuprinsul său nu numai pentru a pune în evidență înaltele concepții ale lui Davila, dar și pentru a preciza o succesiune a datelor și etapelor urmate în evoluția școlii.

Astfel se susține²⁾ că școala a început a funcționa, cu de-

1) Arhivele Statului Dosarul Ministerului Instrucțiunii No 4468/1856, pag. 58.

2) Grecescu, loc cit.

numirea oficială de Școala națională de medicină și farmacie, în anul școlar 1857 - 58.

Deși, în fapt, școala funcționează din 1855, conform scopului urmărit de Davila, și după normele școalelor preparatoare din Franța, totuși, regulamentul școalei nu ia forma definitivă și aprobarea Domnitorului decît în 1858.

Dealtfel Davila însuși, în „*Historicul școalei de Pharmacie*“ citat mai sus afirmă aceasta.

În Ianuarie 1858 Davila este însărcinat de Consiliul administrativ a redia regulamentul, iar la 29 Iulie 1858 acest regulament este adoptat de același Consiliu și, în fine, la 16 August 1858 decretat de Domnitor (A. D. Ghika, Caimacamul Țării Românești) ¹⁾.

Regulamentul Școalei naționale de medicină și farmacie

Iată, în rezumat, cîteva părți din regulamentul referitoare la farmacie:

„Școala are scopul de a forma oficeri de sănătate și farmaciști pentru serviciul sanitar al armatei, al spitalelor și districtelor. Școala trebuie să formeze și veterinari pentru campanii“ (art. 1).

„Numărul elevilor este fixat la 110 din care 20 elevi în farmacie“ (art. 2).

„Școala liberează diplome de oficer de sănătate, de maeștri în farmacie și de veterinari“ (art. 6).

„Profesorii titulari și ajutoari trebuie să fie doctori în medicină sau farmaciști primiți într'ua școală specială“ (art. 10).

Davila, în amintirea locului pe care l'a ocupat la Angers, înființează și un loc de preparator de Chimie și de istoria naturală prin concurs. (art. 12).

„Elevii sunt primiți prin concurs“.

„Concurenții trebuie să fie născuți sau naturalizați români și să renunțe cu totul ori-cărei supușenii streine“.

„Trebuie să fie în vîrstă de cel puțin 16 sau cel mult 18 ani“ (art. 16).

„Trebuie să treacă cel puțin prin patru clase gimnaziale“ (art. 18) ²⁾.

1) Arhivele Statului Dos. Ministerului Instrucțiunii No. 4468/1856, p. 127, 139, 165.

2) Arhivele Statului, Dos. Ministerului Instrucțiunii No. 4468/1856, p. 129, 137.

Observațiune. Davila reunește în *Școala națională de medicină și farmacie*, cele trei școli, de medicină, de farmacie, de veterinărie, dar el păstrează individualitatea fiecăreia. Ele funcționează deosebit, având disciplinele lor și sigiliile lor, după cum se vede din acte. Conducerea era una singură pentru acele cursuri generale comune, în vederea complectării studiilor liceale. Chiar dacă une ori vedem în programe că unele studii speciale sunt urmate în comun, ele sunt complectate lateral prin cursuri complementare, după nevoile fiecărei școli.

III. PROGRAME. PRIMII PROFESORI:

Nu posedăm un regulament special pentru primii ani, care să arate detaliat noțiunile după care elevii în farmacie făceau lucrările și studiile.

În această privință, primul document care permite o orientare este „Programa generală a cursurilor urmate în școala de medicină”, care arată pe fiecare an școlar, dela 1855 la 1862 materiile predate și Profesorii¹⁾.

În această programă, pe lângă științele medicale propriu zise și profesorii respectivi, apare dela început, în anul școlar 1855—56, farmacistul Prusinszky pentru „Botanică medicinală și Herborizația”, A. Marin pentru „Elemente de Fizică și chimie” și Dr. Baraș pentru „Historia naturală”.

În anul 1856—57, Davila predă chimia, iar Marin, numai Fizica²⁾.

În 1857—58 apare farmacistul Gaudi pentru „materia medicală și arta de a formula” la care, în 1858—59, îi succedează „Pharm. Hepites”.

Pe cât se pare, în primul an, (1855), Davila recrutase profesorii fără decrete speciale de numire, mai ales că predarea cursurilor era gratuită. Găsim Decrete abia în 1856.

1) Monitorul medical, anul I, 1862, p. 74.

2) Davila apare cu o activitate excepțională. În 1855—56 predă Curs metodic de Bandaje; Elemente de clinică, etc.; Clinica chirurgicală, aparate de fracturi.

În 1856—57 predă Lucrările anatomice, Clinica chirurgicală; serviciu practic de pansamente. Chimia.

În 1857—58. predă Clinica medicală și Chimia.

Intr'un prim Decret¹⁾, Domnitorul Barbu Dimitrie Știrbey — alături de doctorii, Polizu, Protici și Davila — numește profesor și pe „Spizer Prusinszky“ pentru „Istoria naturală“ și „Athanasie Marin pentru Fizică și Chimie“²⁾.

Se produc însă imediat câteva rectificări. Intr'o „Listă de numele Domnilor profesori ce urmează a se numi la școala de chirurgie pentru al doilea an scolasticu, anul 1856“, vedem că D. Turnescu este numit la „Istoria naturală în locul lui Prusinszky“; „Spizeru Prusinszky pentru Botanica medicinală și farmacologie“; urmează apoi profesorii medici pentru materiile pur medicale³⁾.

Iată și un raport al lui Davila și al Comitetului de inspecție al școlii de chirurgie pentru noi numiri și rectificări⁴⁾:

„Fiind că akumu ku prilejul inceperii celui d'aldoilea an skolastik adăogînduse științele studiului Ehribilor cere trebuința a se inmultzi și a se modifika și profesorii skoalei de Hirurgie“

„Komitetul roagă cu onoare pe Onor. Departament să binevoiască a mijloci întărirea lor prin luminat ofis în kipul „după găsierea sa cu kale s'au asezat în însoțita aci listă“.

„Tot într'o vreme arc onoare Komitetul a face kunoscute Onor. Departament că D. Profesori pentru adausul de învățături ce au a preda Elevilor peste cele până acum au arătat bunăvoința a fi fără plată de lefuri“.

(ss) Davila
(și alții).

Iată și Decretul de numire:

2503. No. 4306. Primit 29 Dek. 1856.

„Noi“

„Prințulu Aleksandru Dimitrie Ghika Kaimakanulu Țării Românești către Departamentu Kredinței“.

„Văzând raportul acestui departament cu No. 3206 de la 9 Noembrie a. k. prin care Ni se recomandă personalul profesorilor ce au primit a preda gratis științele ce, cu începerea celui de al doilea an scolastic, s'au adăogat la școala de hirurgie:

1) Arhivele Statului. Dos. Ministerului Instrucțiunii No. 4468, p. 11. Decret No. 977 din 22 Iunie 1856.

2) Este vorba foarte probabil, de Alexe Marin.

3) Arhive. Loc cit. p. 20.

4) Arhive. Loc cit., p. 19. Data raportului: 3 Noembrie 1856.

„Noi întărim după recomandăție pe Dr. Barasch pentru Istoria naturală; D. Spiter Pruzinski pentru Botanica medicinală și Farmacologie“, etc.

(ss) A. D. Ghika

No. 812. București 24 Dek. 1856¹⁾.

Am reamintit aceste acte pentru a arăta preocuparea continuă și discernământul cu care Davila alegea Profesorii. Ceva mai mult, Davila nu se împiedica de forme administrative; atît în primii ani, cît și ulterior, după cum se va vedea mai jos, el nu ținea întotdeauna seama de titulatura disciplinei prevăzută în actele de numire ale profesorilor, ci îi utiliza după aptitudinile lor și după nevoile școlii. El însuși trece dela o disciplină la alta, fără să aibă decrete speciale de fiecare dată. Inaltele obiective pe care le urmărea, erau de ordin prea superior pentru ca fapte mărunte să-l stînjenească. Și totuși, calomniatorii săi i-au făcut un cap de acuzare și din aceste *abuzuri, călcări de regulamente*, etc.

Pentru școala de farmacie nu găsim un program special decît în anul 1860. Până la această dată elevii în farmacie au urmat, de sigur, cursurile de Istorie naturală cu Dr. Barasch, Fizica cu Alexe Marin, Chimia cu Davila și Botanica cu Prusinszky, prevăzute în programa școlii de medicină.

Iată o programă a școlii de farmacie pe anul 1860—61:

„Școala Națională de Medicină și Farmacie
din București“.

„Programu cursurilor pe semestrul de vară.
anului scolasticu 1860—61“

„Școala de Farmaciă“

„Devis I, II și III“

Botanica. Pharmaco- cognostica	Profes. D. Farm. Prujinski	Luni, Miercuri Vineri	11—12 1—2
Zoologia. Farmaco- logia	D. Farm. Gaudi " "	Marți, Joi, Sămb. Luni, Merc., Vineri	11—12 2—3
Materia medicale	Hepites	Marți, Joi, Sămb.	3—4
Chimia	D. Popesco	Luni, Merc., Vineri	4—6
Limba Latină	M. B. Manfi	Marți, Joi, Sămb.	4—6
Limba Fanceză	Chardin	Marți, Joi, Sămb.	6—8

In localul Școlii

1) Arhive. Loc. cit., p. 24

„Observațiune: Școala acésta de farmacie este instituită ca clasă specială chiaru de la fondarea școlei de medicină ca să formese spițeri români pentru Spitalele militare și civile, iaru în acéstu anu s'a oiganisatu în școala speciale dupe cum se póte vedea în Monitorulu Ôstei de la 1 Fevruarie 1861“.

„N. B. — Elevii farmaciști, divisiunea 1 în No. de 6 și a 11 în No. de 8 facu serviciu de ajutoru în spitalulu ôștirii, Colțea și Filantropia, Divisiunea III în No. de 20 facu serviciu în laboratorulu spițeriei centrale a Ôstei“.

„Inspectoru Generalu alu Serviciulu sanitar Directoru

(ss) Davila“¹⁾.

Iată și un raport al lui Davila cu privire la predarea limbii latine²⁾:

2116

No. 4267 9 Noembrie 1860

Școala Națională
de
Medicină
și
Pharmacie a
Principatelor Unite
No. 664

„Domnule Ministru“,

„Școala de Medicină încă dela formațiunea ei a simțitu trebuință de unu profesoru care să predea limba latină. *Pând acum D-nii Pharmacieri au fost cei care au predatu acestu cursu, acum însă când școala a luat o desvoltare mult mai intinsă, D-lor mai mult ocupați atât în funcțiunile D-lor, cât și a forma pe Elevii speciali pentru Pharmacie, nu mai potu împlini și acéastă funcție și necesitatea a devenit și mai mare acestea amu onóre a le supune la cunosciința Dvóstre rugându-vă să bine voiți a mijloci în Inor. Consiliu ase acorda acéastă cerere atât de importantă pentru instrucțiunea medicală și a se trece acestu profesoru în Bugetulu anului viitoru alu aceste Școle“.*

(ss) Davila.

Salariul profesorilor Școalei de medicină și farmacie, prevăzut în buget, era de 500 lei lunar³⁾.

1) Arhive. Dos. Minist. Instrucțiunii No. 315/1860, p. 182.

2) În programe vedem că elevilor în farmacie li se preda „pharmacopea latină“.

3) Arhive. Dos. Minist. Instruc. No. 2723/1859, p. 7.

Primii Profesori.

Vom da aci și câteva date biografice ale profesorilor farmaciști din această primă perioadă (1855/60)¹⁾.

Prusinszky Xaverius Franciscus.

Numele lui Prusinszky se întâlnește în scripre de cele mai multe ori sub formele: Prujinski, Pruzinski, Prujinschi.

Era magistrul în farmacie (1822)²⁾.

După Dr. Samaritan³⁾, Prusinszky a avut o spișerie în București a cărei urmașe ar fi actuala farmacie Schuster din Calea Victoriei.

După Dr. Cazacu și Frunză⁴⁾, această farmacie aparținea în 1829 nu lui Prusinszky, ci spișerului Franz Prausin.

Prusinszky se află lângă Davila din primul moment. El este primul „pharmacopoeus primarius” al farmaciei militare înființată de Davila pe lângă spitalul Oștirea. La 1855 el figurează printre primii profesori ai școlii de chirurgie și este însărcinat de Davila să predea Istoria naturală, la care îi succedează în 1856 Dr. Turnescu și apoi Dr. Barasch, iar Prusinszky trece dela Istoria naturală la Botanica medicinală și Farmacologie.

În programe apare însărcinat și cu „herborizația”. La „bătrînul și de venerată memorie” Fr. Prusinszky — cum îi califică Dr. Greculescu — învață acesta primele noțiuni de botanică.

În programa pe anul 1860—61 predă Botanica și farmacognostica, de oarece farmacologia a fost trecută lui Gaudi.

La Botanică îi succedează Hoffman în 1863 și el rămîne cu Farmacognostica pe care o predă în localul farmaciei militare.

În 1863—64 preda farmacia militară, taxarea medicamentelor și legile farmaceutice, care se încredințează apoi lui Fr. Bruss (1864—1865), el rămânând cu conducerea farmaciilor, apoi ca farmacist șef al armatei, cu gradul de Maior.

„La 1870, din cauza certurilor pentru ocuparea catedrelor la noua facultate de medicină și în urma unui discurs rostit de Epu-reanu, în contra medicilor, camera a refuzat pensia maiorului Prusinszky, după 32 de ani serviciu⁵⁾).

1) Biografiile celorlalți profesori sunt expuse în preșuita lucrare a D-lui Dr. Gomoiu, din care împrumutăm numeroase date: Istoria medicinei și a învățămîntului medical în România. 1823. București.

2) Cazacu și Frunză. — Chestiunea farmaciilor în România. 1916. București.

3) Dr. Samaritan. — Medicina și farmacia în trecutul românesc, p. 539.

5) *Loc. cit.*, (p. 20).

4) Dr. Gomoiu. *Loc. cit.*, p. 1109.

Fredericus Gaudi.

Erau doi Gaudi, magistri în farmacie, Frederic Gaudi și Scarlat W. Gaudi¹⁾.

Acela care se afla pe lângă Davila era Fredericus Gaudi, magistrul în farmacie, din 1847. Este „*pharmacopoeus secundarius*“ pe lângă Prusinszky la farmacie spitalului militar și sub-director al școlii de farmacie.

În programa cursurilor școlii de medicină pe anul 1857—58 apare predând „materia medicală și arta de a formula“ la care îi succedează Hepites, iar în 1861/62 este farmacist de regiment și predă „*pharmacognostica*“ la școala de farmacie, unde nu-l mai regăsim în anii următori. (Monitorul medical 1862, p. 75, 93).

Este, foarte probabil, același Gaudi care apare la 1865, farmacist la Spitalul Colțea, însărcinat cu administrația și casieria la „Gazeta medicală“.

Se pare că Fr. Gaudi a fost trecut de la Colțea la Pantelimon și că a avut un frate farmacist la Spitalul Brâncovenesc și apoi la Spitalul militar (Dr. Gomoiu, Loc. cit., p. 663, 1109).

Constantin Hepites (1804—1890).

În 1859 Davila recomandă pe Hepites ca profesor de Farmacie, Fizică și Chimie medicală.

Iată raportul de recomandare:

„Onorab. Minister allu Cultului“.

„Școla națională de medicină“.

„Raport“

„Fiind-quă până acum a fostu imposibilu d'a găssi pe cineva rapabilu qua să predea cursulu de Himia medicală, Sub-scrissulu que a fostu până acum însărcinatu cu acestu cursu astezi găssindu unu omu, avându tôte cunoștințele necesarii d'allu preda cu folosu pentru învățatura Eleviloru, dimissionezu și rogu pe Onor. Ministeru să binevoiască a recomanda Înălțimei Salle Prințului Stăpânitoriu pe Dl Constantin Hepites, pharmacierulu din Brăila cu titlulu de profesor de Pharmacie, Physică și Himia Medicală în școla națională de medicină potrivitu reglementeloru salle. Domnul Hepites va primi lefile din budgetulu acestei școli dupe legiuire

(ss) Davila *

No. 110 Anulu 1859 Luna Octomy. 2.

Ministrul Instrucțiunii (Gr. Alexandrescu), îl recomandă

1) Cazacu și Frunză. — Farmaciile din România, p. 129.

Domnitorului Cuza care, cu Decretul No. 3424 din 10 Octombrie 1859, numește pe „pharmacierul Hepites“, profesor ¹⁾

Biografia lui Hepites este dată de Dr. Samaritan ²⁾ și de Dr. Gomoiu ³⁾, după care o redăm în rezumat.

C. Hepites al cărui tată era Grec, iar mama româncă, este trimis de copil la Viena unde învață limbile: franceză, italiană, germană, engleză și greacă.

La vârsta de 16 ani începe să învețe farmacia și obține diploma de farmacist (1826), apoi pe cea de medic.

Trece în Rusia, la Odesa, unde avea un frate mai mare; își echivalează diploma de spîter la Charcov (1828).

La 1830 este medic al carantinei din Brăila și apoi însărcinat cu serviciul sanitar al Jud. Brăila.

La 1832 înființează prima farmacie în Brăila ⁴⁾, farmacie model, cu laborator de analize chimice, reputat în toată țara, și unde Hepites face analize chimico-legale ⁵⁾. A luat parte activă la prosperitatea Orașului care îl alege „Magistrat“ (primar) în 1840, președinte al camerei de comerț, președinte al Eforiei școalelor și al Comitetului școlar local.

În 1859 Davila îl aduce la București unde este numit profesor, „cap al mesei științifice din direcția sanitară“ și este însărcinat cu redactarea primei ediții a farmacopeii române, în latinește și românește.

Deși este numit profesor de farmacie, Fizică și Chimie medicală, el predă materia medicală și arta de a formula până la 1864 când, desgustat de intrigile și calomniile care la acea dată încep a se îndrepta contra lui Davila, el prezintă următoarea demisie:

„Domnule Directore“,

„Interesele familiei mele fiind bintuite foarte prin absența mea de mai mult timp, și care acum mă reclamă, d'aceea, vă rog, cu destulă părere de rău, ca să bine voiți a-mi primi demisiunea din funcția ce ocupu ca Profesoru de Materia Medica și arta d'a formula recetele într'aceea stimabilă Școală, mulțuminduvă tot d'ună dată ferbinte pentru îmbrățișarea și buna voință ce mi ați arătat, rugându-vă pe lângă acesta ca se bine voiți a-mi libera unu certificatu după meritu ce voi fi avîndu ⁶⁾. (ss) Hepites“.

Hepites, medic și farmacist, își dezvoltă activitatea mai ales pe teren farmaceutic și este o strălucită figură a farmaciei românești și a școlii lui Davila.

1) Arhive. Dos. Minist. Instrucțiunii No. 3848/1857, p. 5.

2) Medicina și farmacia în trecutul românesc, p. 206.

3) Loc. cit.

4) Farmacia la Aquila română (Dr. Cazacu și Frunză, loc. cit. p. 87).

5) Dr. Samaritan, Rev. de Med. Legală Nr. 3-4, p. 79.

6) Arhive. Dos. Minist. Instr. No. 734/1865, p. 4.

Desvoltarea Școalei lui Davila. — Concepțiile lui Davila asupra farmaciei.

Cu anul 1860 Școala națională de medicină și farmacie, ia un avânt din ce în ce mai mare. Davila, numit Efor al Spitalelor Civile în 1859 și Capul Administrației generale sanitare în 1860, dispune de mai multe mijloace pentru a întări școlile sale.

Intocmește numeroase regulamente pentru serviciul interior al spitalelor, pentru recrutarea farmaciștilor ca și a medicilor, a internilor medicinisti și farmaciști; legiferează poziția, recrutarea și avansarea în corpul sanitar militar; reglementează examenele de asistent în farmacie, de licențiat și de liberă practică. Intărește laboratoarele de chimie de pe lângă farmacia militară și de pe lângă serviciul farmaceutic al Eforiei, unde elevii în farmacie „trebuiau să meargă în fiecare zi“.

Supraveghează serviciul interior al farmaciilor și modifică taxa oficială a medicamentelor ori de câte ori se simte nevoia. Ia măsuri pentru alcătuirea farmacopeii române și chiama pe Hepites care o redactează în latinește și în românește¹⁾.

Din aceste numeroase regulamente și prin circulările pe care le dă, apare clară concepția lui Davila asupra farmaciei.

El dorea în România o așezare a farmaciei pe care o cunoscuse de aproape în Franța²⁾. El voia, ca și în Franța, să urmărească desvoltarea științelor farmaceutice atât prin școala de farmacie, cât și prin laboratoarele farmaciilor militare și laboratoarele farmaciilor spitalelor civile. Dar el mai voia ca și farmacistul civil să mențină un contact permanent cu mișcarea științifică. În acest din urmă scop invită el „Doctorii districtelor și ai spitalelor pentru întocmirea Conferințelor științifice“³⁾, „*la care veți poști și pe D-nii doctori particulari și pe D-nii farmaciști din district*“, „*D-nii spițeri vor fi rugați deosebitu ca să se ocupe cu colecțiunile de plante și de mineralogie și a cerceta cu amănuntulu tôte apele minerale din districte și va face analizele în diferite sezonuri*“.

„*Plantu cea mai ordinară pôte să fie obiectul unei lecțiuni*

1) Prima farmacopee română. 1862.

2) I. Vintilescu. — Activitatea lui Davila în domeniul farmaciei. București. 1941.

3) Monitorul medical 1862. p. 106.

și să dea ocazie celor mai înțelepte deslușiri. O simplă piatră, descoperire constituția geologică a țărîmului în care s'a aflat", etc., etc.

„Trebue să ne unim toți pentru perfecționarea serioasă a personalului și d'a vedea toți funcționarii sanitari în nivelul științei actuale. Timpul în care vom ajunge la scopul acesta, depinde dela activitatea noastră”.

Davila chiamă astfel și farmaciștii cu farmacii publice la viața științifică, iar prin măsuri bine chibzuite le dă posibilitatea să trăiască decretînd că este în interesul suferinzilor ca farmaciștii singuri să țină medicamentele, sub ori ce formă ar fi ele¹⁾.

Cu anul școlar 1861—62 apar programe și profesori noi. Iată programa pe anul 1861—62. Semestrul de vară²⁾:

„Școala Națională de Medicină și Pharmaciă”
din România”

„Programa cursurilor pe semestrul de vară anului școlastic 1861—62 al șaptelea an de la fondare”.

„Școala de Pharmaciă”

„formând III divisiuni elevi în No. de 33.
Divisiunea I elevi în No. de 8”.

Sub director D. Pharmacist de Regiment: Gaudi.

Chimia	Prof. Bacalogo asist. Rădulescu	Luni, Mierc. Vineri 1—3 div. I, II de farmacie cu cl. III, IV laborator
Physica	Prof. A. Marin asist. Rădulescu	Marți, Miercuri 2—4 Div. I Pharm la Colegiul Național
Botanica	Prof. Hoflman asist. Hepites	Marți, Joi, Sămbătă 3—4 Div. I, II Ph. cl. III, IV la Amfit. Școlei
Materia medi- cală	Prof. Hepites asist. Dimitrescu	Marți, Joi, Sămbătă 10—12 Div. I, II Ph. cu cl. III, IV, Amfit. Școlei
Anatomia com- parativă	Prof. Ananescu asist. C. Vasile	Luni, Mierc., Vineri 3—4 Div. I, II Ph. cu Cl. III, IV, Amfit. Școlei
Hygienea	Prof. Felix asist. Const. Ioan	Luni, Mierc., Vineri 11—12 Div. I, II Ph cu Cl. sup. de med. Amf. Spit. Colțea

1) Circulări. Monitorul Țărilor Românești No. 18 din 23 Ianuarie 1860; No. 35 din 13 Februarie 1860; No. 102 din 2 Mai 1860. Cazacu și Frunză loc. cit., p. 297—307.

2) Monitorul medical 1862, p. 91, 93.

Limba latină	Prof. Med. Manfi	Marți, Joi, Sâmb 1-2 Div. I, II, Phar. localul Farmaciei
Limba franceză	Prof. Thiebault	Marți, Joi, Sâmb. 6-7 Div. I, II, Ph. în localul Farmaciei

Divisiunea II Elevi în No. de 8

Sub director D. Pharmacist de Batalion, Rădulescu

Chimia	Prof. Bacaloglo	Luni, Mierc. Vineri 1-3 Div. I, II Ph. cu Cl. III, IV, V, laborat. de Chimie
Materia medicală	Prof. Hepites	Marți, Joi, Sâmb. 10-12 Div. I, II Ph. cu Cl. III, IV, V Amf. mare al Școlii
Pharmacologia	Ph. Gaudi	Luni, Vineri 11-12 Div. II Pharm. în localul Farmaciei
Pharmacognostica	Ph. Gaudi	Miercuri, Vineri 5-6 Div. II Pharm. în localul Farmaciei
Botanica	Prof. Hoffman	Marți, Joi, Sâmb. 3-4 Div. I, II Phar. cu Cl. III, IV Amfit. Școlii
Anatomia comparativă	Prof. Ananescu	Luni, Mierc. Vineri 3-4 Div. I, II Ph. cu Cl. III, IV Amfit. Școlii
Limba latină	Med. Manfi	Luni, Mierc. Vineri 4-5 Div. II Ph. localul farmaciei
Limba franceză	Prof. Chardon	Luni, Mierc. Vineri 6-7 Div. II Ph. localul școlii

Divisiunea III Elevi în No. de 17

Sub director D. Sub Pharm. Constantin Vasile

Botanica	Prof. Hepites	Luni, Mierc. Vineri 10-11 Div. III Ph. localul farmaciei
Pharmacologia	sub. pharm. Const. Ion	Marți, Joi, Sâmbătă 5-6 Div. III Ph. local Farmac.
Pharmacognostica	" C. Vasile	Luni, Mierc. Vineri 6-7 Div. III Ph. local Farmac.
Zoologia	" Rădulescu	Marți, Joi, Sâmbătă 4-5 Div. III Ph. local Farmac.
Limba latină	Med. Manfi	Luni, Merc. Vineri 5-6 Div. III Ph. local Farmac.

N. B. — Elevii Școlii de Farmacie div. I în No. de 8 și div. II în No. de 8 facu serviciu în spitalele oștirea, în Philantropia ca ajutori, Div. III în No. de 17 facu serviciu în Laboratoriul Farmaciei centrale a armatei".

După cum se vede din program, apar ca profesori Bacaloglu, Hoffman, Ananescu, Felix.

Pe lângă aceasta, Davila pune la incercare elevii săi farmaciști, Rădulescu, Dimitrescu, Constandinescu Vasile, Constandinescu Ioan și, fapt nou, Davila dă profesorilor asistenți.

Em. Bacaloglu (1830—1890) este recomandat de Davila spre a fi numit profesor de Chimie, cu adresa școlii No. 958 din 17, Noembrie 1861 și este numit de Domnitor (Cuza) cu Decretul din 10 Februarie 1862¹⁾.

Bacaloglu predă chimia Luni, Mercuri și Vineri, de la 1 la 3, elevilor în farmacie div. I și II și elevilor în medicină Cl. III și IV la laboratorul de chimie avînd ca asistent pe Rădulescu. Trece apoi profesor de Fizică în locul lui Alexe Marin.

D. Ananescu. (1831—1895) este recomandat de Davila cu adresa școlii No. 46 din 1862 spre a fi numit profesor de anatomie și fiziologie comparată de la 1 Ianuarie 1862. Domnitorul Cuza aprobă propunerea prin Decretul No. 112 din 14 Februarie 1862²⁾. El succedează lui Barasch, la cursul de Istoria naturală. Apare în programa cursurilor cu anul școlar 1861/62 și predă cursul de Zoologie elevilor în farmacie, în semestrul de iarnă, iar în semestrul de vară predă Anatomia comparată atît elevilor în medicină, cît și elevilor în farmacie, în aceleași ore, Luni, Mercuri, Vineri, 3—4³⁾.

În declarația scrisă și semnată de el, Ananescu arată următoarele⁴⁾:

„Mă numesc Demetriu Ananescu. Sunt născut în Craiova, Anul 1831 Noembrie 12. Sunt căsătorit și am trei copii. După ce am terminat Lyceul din București în anul 1856, am mers la Paris unde am studiat specialitatea științelor naturale și am obținut diploma de licențiat“.

„Sunt numit Profesor în anul 1862 prin Decretul cu No. 112 din 16 Februarie 1862“.

„Predau Zoologia medicală la Școala de farmacie“.

„Am obținut numirea pe baza titlurilor fără concurs. Astă Cattedră când s'a creat n'a fost pusă la concurs“.

„Sunt privisoriu, ca tot ce există în astă lume“. „Ca funcțiune anterioară acestea am fost custode în Bibliothecă în anul 1856—57. pe când era bibliothecar C. Aristias. 1873 Noemb. 29 (ss) D. Ananescu“.

Hoffman Ulrich. Succedează la Botanica lui Prusinszky. Fusese practicant la grădina botanică din Praga și ajunge la București, directorul grădinilor publice.

În 1857, Davila îl însărcinează cu facerea planurilor grădinei botanice de la Cotroceni, iar după înființarea acestei grădini, Hoffman devine directorul ei, post în care se menține până la moartea sa (1866)⁵⁾.

1) Arhive. Dos. Minist. Instrucțiunii No. 1138/1862. Biografia sa este dată de Dr. Gomoiu, Loc. cit., p. 913.

2) Arhive Loc. cit. Dos. 1138/1862 și No. 315/1860.

3) Monitorul medical 1862, p. 92

4) Arhiva Facultății de Farmacie. Dos. anului 1873.

5) Dr. D. Grecescu. Grădina Botanică Buc. 1876. p. (6—10).

Davila, prin adresa școlii No. 862 din 31 Mai 1863 arată că Hoffmann, botanist șef al grădinei botanice, predă cursul de botanică la școala încă din anul trecut și îl recomandă a fi numit Profesor de Botanică¹⁾.

În programa cursurilor pe anul 1861—62 Hofmann predă botanica atât elevilor în medicină (cl. III și IV), cât și elevilor în farmacie (I și II). În timpul verii el face excursiile botanice cu elevii în țară.

Doctorul Felix Iacob²⁾ este un demn succesor al lui Davila și un susținător și prieten al farmaciei.

„Este de interes național superior ca țara să aibă farmaciști, cât mai instruiți. Un bun medic nu poate profesa bine medicina decât cu buni farmaciști“, susținea el. Felix este acela care, prin legea sanitară din 1893, înființează la școala de farmacie din București o catedră de analiza alimentelor și băuturilor, prin art. 157, „în scop ca farmaciștii din toate comunele să poată servi ca experți în materie de falsificație a alimentelor și băuturilor“.

Felix predă gratuit igiena în 1861 și este numit profesor titular cu Decretul Domnitorului No. 1029 din 28 Noembrie 1862³⁾.

În 1862 se stabilesc, după cererea lui Davila de sigur, programele de studii pentru medici, farmaciști și veterinari.

Iată programa școlii de farmacie:

„Ministerulu Cultelor și Instrucțiunei Publice“

„Consiliulu superioru de instr. publică“

„Ședința XVIII din 21 Sept. 1862“

„Programa Școlii de Pharmaciă“⁴⁾

Anulu I.

1. Elemente de Physică
2. Elemente de chimie.
3. Mineralogia-crystalografia.
4. Pharmacia tehnică.
5. Manipulația pharmaciei.
6. Zoologia.
7. Botanica. Herborisația.
8. Limba latină.
9. Limba franceză.

1) Arhivele Statului. Dosarul Ministerului Instrucțiunii No. 346/1863, pag. 31.

2) Biografia sa este dată de Dr. Gomoiu, loc. cit.

3) Monitorul medical 1862, p. 242.

4) Monitorul medical 1864, p. 251.

Anulu II.

1. Physica.
2. Chimia anorganică
3. Istoria naturală a medicamentelor (vegetale).
4. Zoologia.
5. Botanica. Herborisația.
6. Pharmacologia.
7. Pharmacognostica.
8. Limba latină.
9. Limba franceză.

Anulu III.

1. Physica. Cosmografia.
2. Chimia organică.
3. Istoria naturală a medicamentelor (Animale)
4. Botanica medicinală—Herborisația.
5. Pharmacologia.
6. Pharmacognostica.

Anulu IV.

1. Chimia, analysa anorganică.
2. Materia medicală farmaceutică.
3. Istoria naturală a medicamentelor (Minerale)
4. Arta d'a recepta.
5. Pharmacia, legile farmaceutice.
6. Comptabilitatea farmaceutică.
7. Hygiēna.

Anulu V.

1. Chimia, analysa organică.
2. Esercîți de chimie asupra falsificații alimentelor și a medicamentelor.
3. Chimia industrială și agricolă.
4. Medicina legală farmaceutică (Toxicologia).
5. Pharmacia militară. Comptabilitatea și taxarea medicamentelor.
6. Hygiēna.

Cu anul școlar 1862—63, Programa începe a se amplifica pentru a deveni în anul 1863—64 foarte dezvoltată, poate cea mai dezvoltată din cîte a avut școala de farmacie a lui Davila și cu cel mai mare număr de discipline, profesori și ajutoare.

Iată programa cursurilor școlii de farmacie pe semestrul de iarnă în anul școlar 1863—64¹⁾:

„Programa Școlii de Farmacie“

pe semestrul de iarnă 1863—64

- Pharmacia și Technica Dl Ph. Bruss, Luni, Miercuri și Vineri 10—12 Cl. I și II No. elevilor 26, — Pharmacia oastei.
- Materia medicală Dl Prof Hepites, Luni, Miercuri și Vineri 4—5 cl. III-a elevi 8 Pharm. oastei.
- Materia med. Pharmaceutică Dl Ph. Bruss Luni, Miercuri, Vineri 4—5 cl. 4 și 5 elevi 19 Amfit. școlii.
- Botanica D. Prof. Hoffmann Luni, Mercuri, Vineri 1—3 cl. 2 și 3 elevi 19 Amfit. școlii.
- Idem D. supl. Ph. Hepites Luni, Mercuri, Vineri 1—2 cl. I elevi 16 local. Amfit. școlii.
- Chimia, analysa organică, essercițiu de chimie asupra falsificații alimentelor și medicamentelor D. D. Bernath Dr. în chimie. Marți, Joi, Sâmbătă 1—3 cl. 4 elevi 12, Luni, Merc. Vineri 2—4 cl. V elevi 7 localul laboratorului de chimie.
- Chimia anorganică și organică D. Pharm. Trausch, Marți Joi, Sâmbătă 4—5 cl. 2 și 3 elevi 19 localul laboratorului de chimie.
- Elemente de chimie Dl supl. sub Pharm. Popu, Luni, Merc. Vineri 3—4 cl. I, elevi 16, laboratorul de chimie.
- Istoria naturală a medicamentelor minerale Supl. D. Ph. Trausch, Luni, Merc., Vineri 4—5 cl. 4 și 5 elevi 19 localul Amfiteatrul școlii.
- Zoologia și anatomia comparativă Prof. Ananescu, Luni, Mercuri, Vineri 3—4 cl. 2 elevi 10 loc. Amfit.
- Zoologia Supl. sub Pharm. Căplescu, Luni, Merc., Vineri 6—7, cl. I, elevi 16, localul Amfit. școlii.
- Pharmacologia Supl. sub Pharm. Popu, Marți, Joi, Sâmbătă, 3—4, cl. I și 2 elevi, 26 în Pharmacie.
- Pharmacognostica Supl. Pharm. Rădulescu, Marți, Joi, Sâmbătă, 11—12 cl. I și 2 elevi 26, Pharmacie.
- Pharmacia militară, comptabilitatea și taxarea medicamentelor, Legile Pharmaceutice. Supl. Pharm. Prusinszky, Luni, Mercuri, Vineri 11—12, cl. 5 elevi 7, în Pharmacie.
- Idem Luni, Mercuri, Vineri 11—12 Cl. 4 elevi 2 idem.
- Physica și cosmografia Prof. sup. D. Grecescu, Marți, Joi, Sâmbătă 2—3 cl. 3 elevi 19 — Amfit.
- Limba latină. Prof. sup. M. Manfi Luni, Mercuri, Vineri 6—7 cl. I și 2 elevi 26 — Amfiteatru.

1) Monitorul medical, 1863.

Limba franceză, Prof. Supl. M. Spico, Marți, Joi, Sâmb. 6—7
cl. I și 2 elevi 26 în Amfiteatru.

Cu mici modificări, programa și profesorii sunt aceeași în semestrul de vară.

După cum se vede, cu anul 1863—64 apar profesori noi: Bruss, Trausch, Bernath, alături de profesorii existenți: Hepites, Hoffmann, Ananescu, Prusinszky; apar ca ajutoare (supleanți), farmaciștii Poppu, Căplescu, Rădulescu, Drăgulănescu, Constatinescu. În fine, în acest an ia contact cu școala de farmacie — Grecescu ca supleant.

Bernath-Lendway, Nicolaus Alfred.

Bernath este menționat în publicații ca chimist, doctor în chimie. Dar el era și farmacist. Este prevăzut în lista farmaciștilor din București¹⁾, iar în 1867 a fost angajat de Eforia spitalelor civile ca farmacist în Laboratorul farmaciei centrale.

Născut la Zagreb, în Croația, la 16 Octombrie 1836 studiază la Drezda, Tubingen și Viena unde ajunge asistentul lui Redtenbacher, profesor de chimie la Universitatea din Viena, care îi recomandă lui Kreulescu și Davila. Dr. V. Gomoiu îi consacră o biografie dezvoltată²⁾.

Bernath era un analist și un experimentator de mare valoare. Davila și-l apropie din primul moment și îl susține toată viața sa. Cu adresa școlii No. 966 din II Iulie 1864 Davila cere numirea lui Bernath în postul de Profesor de Fizică și Chimie la Școala de farmacie, și adaugă că Bernath îndeplinea deja această funcțiune³⁾.

În programa școlii de farmacie pe 1863—64, Bernath apare cu „Chimia, Analysa organică. Esserciții de Chimie asupra falsificării alimentelor și medicamentelor“. Chimia aplicată, analitică, prevăzută la școlile de farmacie din Franța este socotită de Davila indispensabilă școlii de farmacie și el cere neconținut menținerea ei, recomandând de fie care dată pe Bernath.

Davila și Bernath sunt întemeietorii învățământului chimiei aplicate în România. Pasionat pentru cercetările de laborator, Bernath demisionează curind din locul de Profesor, pentru a-și continua lucrările în laboratorul de chimie de la spitalul Colțea, care devine Institutul de Chimie.

A. Urbeanu, farmacist și Doctor în chimie face o mișcătoare dare de seamă asupra activității lui Bernath, a laboratorului de chimie

1) Dr. Cazacu și Frunză. — Loc. cit., p. 128

2) Dr. Gomoiu. — Loc. cit., p. 867, 1197.

3) Arhive. loc. cit. Dos. 528/1864, p. 275.

de la Colțea, unde se făceau tot felul de analize: chimico-legale, de alimente și băuturi, de grâu, porumb, făinuri, etc. 1).

Trausch Adolf.

Din declarația scrisă și semnată de Trausch²⁾, rezultă că el s'a născut la Brașov la 1836 și a făcut studiile la Viena, unde a luat diploma de magistru în farmacie la 1861. În același an obține și libera practică a farmaciei în România. Este farmacist militar la București în 1862, ajungând farmacist de regiment, până la 24 Aprilie 1866 când a trecut ca director al farmaciei centrale a Eforiei spitalelor.

A cerut împământinirea în 1865.

Davila îl angajează încă din 1862—63, onorific³⁾, iar cu adresa școlii No. 1884 din 22 Decembrie 1864, îi face recomandarea următoare:

„am onóre a recomanda ca profesorul provizoriu de Chimie la Școala de Farmaciă, în locul D-lui Bernath care a demisionat pe D-nu Farmacistu Trausch Adolf care preda dejă de 2 ani particular unu cursu elementaru de chimie și care a tradus chiar partea I-a a chimiei în limba Română⁴⁾, vă rog să bine voii a socoti numirea D-lui Pharmacist Trausch de la 1-iu Dechemvrie 1864.

(ss) Davila.

Numirea este făcută de Domnitor prin Decretul No. 47 din 12 Ianuarie 1865 și cu titlul: „Profesor de Fizică, chimie organică și analiza medico legală”⁵⁾.

În anul 1892 Trausch a eșit la pensie și cu acea ocaziune farmaciștii i-au oferit ca omagiu un bust și o adresă semnată de foștii săi elevi.

În 1896 a fost însărcinat cu revizuirea farmacopeei române (cu A. Altân și A. Poltzer).

A murit la 27 Ianuarie 1908 și a fost înmormântat cu cheltuiala Asociațiilor farmaciștilor din România⁶⁾.

Bruss Frederic.

Este magistru în farmacie de la Viena (1861). Apare în programa anului 1863—64 la farmacia tehnică și la materia medicală

1) Dr. A. Urbeanu. Revista farmaciei, 1901, p. 288.

2) Arhiva Facult. de Farmacie. Dos. anului 1873.

3) Monitorul medical 1863, p. 55. Programe.

4) Este vorba de tratatul de chimie farmaceutică, în III volume, după Godefroy.

5) Arhivele Statului. Dosarul Ministerului Instrucțiunii No. 734/1865, pag. 5, 15.

6) Dr. Gomoiu. Loc. cit., p. 974.

farmaceutică. Rămâne pe lângă Școala de farmacie până la 1874 când devine proprietarul farmaciei „la Sperața”, care îi este cedată de Josef Bruss, și pe care o conduce până la 1908¹⁾.

Farmaciiștii Popu, Drăgulănescu, Căplesc, Constantinescu, Rădulescu, Dimitrescu sunt tinerii farmaciști ai școlii lui Davila, bacalaureați și licențiați în farmacie. Davila îi pune la încercare ca supleanți și voia să formeze din ei Profesori ai școlii de farmacie după cum formase Profesori dintre elevii școlii de medicină.

Declinul școlii lui Davila (1864–1870).

Cu anul 1864 începe o epocă critică pentru școlile lui Davila, odată cu emiterea ideii de a transforma școala de medicină în facultate.

La banchetul dela 4 Decembrie 1862, Davila exprimă în termenii următori ideia transformării școlii de medicină în facultate:

„...elevii... voru contribui a ridica această școlă în rangulu de facultate; ...profeția noastră pöte se va realiza peste 8 ani...; dar această transformare nu pöte să se facă numai prin decrete și budgete, dar cumu sperăm unu congresu științificu se va aduna în București în anulul 1870; delegații facultăților de medicină, Inspectorii medicali ai Franței și Italiei voru forma iuriulu de concurs pentru profesorat și numai după o matură chübsuire bătrînii reprezentanți ai facultăților europene vor judeca dacă Tineră noastră școlă va fi demnă de a fi ridicată în rangulu facultăților”²⁾.

Mai mulți medici români susțin cu tărie această transformare fiindcă doreau cu multă nerăbdare să devină profesori ai facultății. Ei obțin chiar un proiect de lege, prin Consiliul superior de Instrucțiune publică, pentru transformarea școlii în facultate, proiect în care se prevăd 24 de catedre (1)³⁾

Ei întimpină o rezistență din partea lui Davila care voia o constituire treptată, bine chübzuită și mai ales o alegere severă a profesorilor, fără a ține seama de poftele candidaților la

1) Cazacu și Frunză p. 65. Este vorba de actuala farmacie Komornicki din București, Calea Victoriei.

2) Monitorul medical 1862, p. 22

3) Monitorul medical 1864.

catedre, de relațiile lor politice și de presiunile pe care le făceau.

De aceea Medicii, în frunte cu doctorul Polizu, întreprind o campanie de intrigă și calomnii în contra lui Davila, pe deoparte în scop de a înjosi și discredita școalele lui Davila, calificându-le nereserioase și a grăbi constituirea facultății serioasă, iar pe de altă parte pentru a împiedica prezidarea lui Davila la noua constituire și a-l înlătura dela conducere. Intrigi și calomnii odioase, care nu fac cinste celor care le inventează, sunt puse la cale cu măiestrie și reușesc să conducă mai târziu la un proces din care, bine înțeles, Davila iese curat. Ani de-a rândul, dela 1864 la 1871 el este neconținut atacat, iar drept primă consecință, desgustul lui Davila. Fără a ne ocupa mai mult de aceste intrigă, descrise de biografii săi¹⁾, vom adăoga că ele fac ca școala de farmacie să lincezească, iar pe la 1870 să înceteze a mai funcționa. Totuși, Davila o va apăra, căci el singur, ca farmacist, înțelegea nevoile și aspirațiile ei.

Davila voia o școală superioară de farmacie, autonomă, așa cum o concepușe și susține programul ei de învățământ expus mai sus. Medicii însă, în proiectul de lege prevăd că școalele de farmacie și de veterinărie, se vor anexa facultății de medicină (1).

Dar facultatea nu a luat ființă în 1864.

Pretendenții la catedre se agită. Consiliul școlii de medicină ține mai multe ședințe pentru a face „transformarea gradată“.

Intr'una din aceste ședințe Consiliul reduce numărul mare de catedre, cerut anterior și adăoga:

„Cursurile de Historia naturală, Botanică, Pharmacologie Materie medicală și Arta d'a formula, se voru preda de profesori ai școlii de pharmacie“.²⁾

La acestea se va mai adăoga și Fizica.

Până la 1865 Școalele lui Davila, cea de medicină, cea de farmacie și cea veterinărie, se dezvoltaseră în armonie, fiind

1) Dr. D. Grecescu, Dr. V. Gomoiu, loc. cit.

2) Ședințele Corpului profesoralu allu Școlii de medicină 1864—1865. Broșură. Rasidescu 1865. În arhiva facultății de farmacie.

conduse metodic de Davila, cu mult tact, autoritate, dezinteresare și cu multe sacrificii personale din partea sa. Zestrea lor era comună. Laboratorul de chimie înființat pe lângă farmacia spitalului militar, din economiile acesteia, laboratorul înființat de Eforia spitalelor pe lângă depozitul de medicamente dela Colțea, ierbariul școlii, agonisit de elevii în farmacie, biblioteca, muzeul, grădina botanică, etc., serveau celor trei școli, în comun.

În 1865, Consiliul permanent de Instrucțiune publică în ședința dela 9 Iulie, ocupându-se de facultatea de medicină, adaogă între observații, la punctul 3: „Școala de farmacie din Bucuresci... cum și cea de veterinărie sunt astăzi organizate și nu au nevoie de o complectare ulterioară...” (1)

Calvarul! Incepe!

Dar facultatea tot nu ia ființă și fierberea se mărește, iar poftele și intrigile doritorilor de catedre la facultate se înmulțesc.

În 1866¹⁾ apare „Raportulu Comisiunii însărcinată de Consiliulu Generalu de Instrucțiune publică pentru transformarea Școlii de medicină în Facultate”.

Comisiunea²⁾ cercetează mai întâi „dacă există elementele necesarii pentru constituirea unei facultăți de medicină demnu de a purta acestu titlu, care suposeasă ca elemente constitutive indispensabile”: „I. Materialulu, 2. Personalulu scolărescu, 3. Personalulu Profesoralu”.

În privința materialulu, după ce se arată că școala posedă diverse servicii spitalicești, cadavre pentru diseccții, muzeu de anatomie, etc., Comisiunea adaogă:

„Essistă asemenea unu laboratoriu de chimie pentru esperience și cercetări toxicologice, precum și o grădină botanică. În care elevii să poată studia principalele plante întrebuintate în medicină, precum încă o colecție complectă pentru studiul materii medicale, precum în fine un herbarium făcut de elevii școlii”.

Dar, erau acestea zestrea școlii de medicină?

1) Tipografia Lucrătoriloru Asociați, Pasajulu Romanu, 1866 Bucuresci. Arh. Facult. de farmacie.

2) Membrii: Prințulu Alexandru Cantacuzin, Aurelianu, Culianu, Davila, Essarco. Broșură neaprimată. Tipografia lucrătoriloru asociați 1866. Arhiva facult. farmacie.

Comisiunea nu mai menționează nimic de școala de farmacie.

Despoierea și părăsirea școlii de farmacie sunt în mers.

Facultatea ia, în fine, ființă prin Decretul Domnitorului Carol I din 13 Februarie 1867. În decret se prevăd zece catedre cu discipline pur medicale și afară de „chimia medicală” celelalte științe, Botanica, Istoria naturală, Farmacologia, Fizica, nu sunt menționate și vor continua să fie urmate de elevii în medicină, la școala de farmacie.

Școlile lincezesc din cauza certurilor și neînțelegerilor asupra numirilor noilor profesori.

Abia în Noembrie 1869 Consiliul de Miniștri numește primii profesori între care Davila pentru Chimie.

„Universitatea din București, înființată în 1864 se inaugurează în 1869”.

„Fosta școală de medicină și farmacie, care mai înainte era sub supravegherea Ministerului de război, odată cu transformarea ei în facultate de medicină, a trecut sub autoritatea Ministerului Instrucțiunii publice, și în 1870 și-a mutat sediul (decanatul) în palatul universității, unde a funcționat până în 1900, când s'a mutat în actualul palat (propriu)”¹⁾.

Dela 1865 la 1870, Școala de farmacie este în declin.

În 18665 programa este încă completă, dar în anii următori, ea apare foarte redusă²⁾.

Dispar în special acei tineri farmaciști pe care Davila voia să-i pregătească pentru profesorat, tineri la care se mai adăogase în 1865 farmaciștii Stăncescu și Andreăși.

În programa pe 1865 apare Dr. Petrescu-Zaharia pentru materia medicală în locul lui Hepites. Funcționarea Doctorului Zaharia Petrescu este de scurtă durată, fiindcă în programa pe 1866—67 apare Bruss în locul său la materia medicală.

Iată adresa lui Davila pentru recomandare³⁾:

„Școala Națională de Medicină și Pharmacie din România” No. 1850. Anul 1864. Luna Dec. 18.

1) Dr. Gomoiu. Loc. cit., p. 1180.

2) Arhive. Loc. cit. Dos. No. 734/1865, p. 5671. Dos. 431/1866, p. 466, 473.

3) Arhive. Dos. Minist. Instrucțiunii 734/1865, p. 3.

„Domnule Ministru”,

„D-nu Farmacistu Hepites chematu pentru interesele familii în Orașul Brăila, trimite dimisia din funcția de profesor ce au ocupat la Școala de Farmacie în Catedra de Farmacie teoretică și practică în care intră și materia medicală”.

„D-nu Doctoru Petrescu Zaharia înlocuește deja pe D-nu Hepites și fiindu numitu profesor honorificu de Materia medicală și Terapia, am onoare a vă ruga să bine voii a'lu trece de la I-ia Dechemvrie în locul D-lui Hepites ca profesor al Școlii de Farmacie”.

Binevoii,... etc.

Insp. G-ral Dir. Școlii

(ss) Davila

În Decretul dat de Domnitorul Cuza se spune:

„sunt numiți Profesori la Școala de Farmacie, cu începere de la 1 Ianuarie curente”:

„D. Dr. Zaharia Petrescu pentru catedra de Farmacie teoretică și practică, devenită vacantă prin demisionarea Farmacistului Hepites și

D. Farmacistu Trausch pentru catedra de Fizică, chimia organică și analiza Medico-legală”¹⁾.

Dr. Zaharia Petrescu predă Materia medicală Marți, Joi și Sâmbătă dela 12—1 în amfiteatrul spitalului militar²⁾.

Doctorul Zaharia Petrescu (1841—1901), a fost un distins elev al școlii de medicină, și reținut de Davila ca Profesor.

În biografia publicată de Doctorul Gomoiu (Istoria medicinei p. 1.093), se vede strălucita activitate a Doctorului Zaharia Petrescu și pasiunea sa pentru cercetarea științifică precum și dorința continuă de a fi folositor țării.

Doctorul Zaharia Petrescu a fost un susținător al progresului farmaciei în România. Era eminent profesor și medic și un om superior; „blând, modest și cumpătat; îndatoritor cu toți cunoștinții, era un sprijin pentru cei cari îi meritau încrederea”.

„N'a făcut politică. Prieteni a avut puțini, căci prieteni mulți ai când faci afaceri sau când petreci; cel puțin aici la noi”.

Tot în 1865 apare în programul școlii de farmacie Bacaloglu la Fizică, iar în 1866—67 apare Grecescu la Botanică, în locul lui Hoffmann decedat, Nicolae Măldărescu la Materia medicală în locul lui Bruss.

Dimitrie Grecescu în declarația sa, scrisă și semnată de el, spune³⁾:

1) Arhive. Loc. cit. Dos. 734, p. 15.

2) Arhive. Dos. 734/1865, p. 567.

3) Originalul în Arhiva Facultății de Farmacie Dos. an 1873.

„Născut în Cerneți (Mehedinți) anul 1841 Iunie 15. Necăsătorit“.
 „Am făcut medicina. Amu Diplomu de bacalaureat în științe, acela de Licențiat în Medicină și celu de Doctoru în medicină de la Facultatea din Paris. (1868)“.

„Am predat cursu de Botanică la Școala de Medicină și Farmacie de la 1 Ianuarie 1861 până la 1863 Noembrie. Dela această din urmă dată am fost numit profesor supleant de științele Naturale la Școala de Medicină“.

Dela 1 Ianuarie 1867 profesor supleant provisoriu, și apoi Directoru, provisoriu, alu Grădinei Botanice“.

Grecescu devine profesor definitiv de Botanică la Școala de farmacie în 1874, după recomandarea Decanului Facultății de medicină, Dr. Polysu.

Devine membru al Academiei Române și moare în 1911.

Nicolaie Măldărescu apare profesor de Materie medicală la școala de farmacie în anul 1867.

În declarația sa spune:

„Născut la 6 Decembrie 1842“.

„Am urmat cursurile necesarii pentru a complecta învățăturile liceale și amu abținut diplomul de bacalaureat, *deliberat* de Ministerul Instrucțiunilor publice din România, la anul 1860“.

„Doctor în medicină delă Paris (1865)“.

„Profesor supleant de științele physico naturale (1865) și profesor la Școala Superioară de farmacie de Materie medicală și arta dea formula. profesor definitiv la 1876 (Pharmacologia) delă 9 August 1867 (Decanatul Nr. 7709)¹⁾“.

Socotim de interes deosebit să redăm cîteva acte referitoare la numirea lui Grecescu, și intervenția lui Măldărescu, pentru a pune în evidență concepția înaltă de care era călăuzit Davila în alegerea profesorilor, discernămîntul și, se poate spune, talentul cu care Davila făcea alegerile sale. Iată adresa lui Davila pentru recomandarea lui Grecescu:

București, anul 1867 Ianuarie 10.

„Domnule Ministre“,

„Domnulu Ulrich Hoffman Professore de Botanică la școala de Medicină și Farmacie încetându din viață, cursu du Botanică ce preda Elevilor școlei s'a datu ase face de cătră D-lu Licențiatu în medicină Grecescu Dimitrie.

Acestu D-nu a fostu numitu la annulu 1863 în urma recomandațiunii făcūtă de subscrisulu prin raportulu Nr. 1440 din 30 Octombrie 1863, -- profesorulu supleantu pentru științele fizice și Na-

1) Originalul în Arhiva Facultății de Farmacie Dos. pe anul 1873.

turale, predându Eleviloru cursulu de Botanică și cosmografie cu destulă stăruență și zelu, pe lângă aceasta D-lu Grecescu încă dela anulu 1863 au făcutu gratis Eleviloru cursu asupra sciințelor naturale”;

„Subscrisulu vedându cu plăcere serviciile ce D-nu Grecescu a făcutu școlci și luându în considerațiune inclinațiunea ce are pentru specialitatea Botanicci, predându și cursulu său de Botanică cu mare talentu și o aplicațiune deosebită, are onoare ave ruga D-le Ministre se binevoiți ca pe basa acestoru consideranțe D-lu Dimitrie Grecescu Licențiatu în Medicină și chirurgie se fie numitu Profesoru de Botanică la această școlă”.

„Cu această ocașiune me simtu datoriu D-le Ministre, ave areta că Dlu Grecescu s'a ocupatu unu timpu îndelungatu cu specialitatea Botanicci, și pe lângă cunoștențele Theoretice posedă încă o practică întinsă în cunoscerea planteloru astfelu încātu credu că cu numirea D-lui Grecescu ca Profesoru de Botanică, Dsa devotându-se cu totulu acestui studiu, țera va posedu cu timpul unu botanistulu destinsu în persona D-sale. Binevoiți D-le Ministre a premi încredințarea deosebitei mele considerații”.

Inspectoru Generalu
Directorulu școlci

(ss) Davila.

Domnului Ministru alu Cultelor și Instrucțiunii Publice¹⁾.

Urmarea acestei numiri a fost următorul protest al lui Măldărescu²⁾:

„Domnule Directore”,

„Protestez respectosulu contra numirii Domnului Grecescu la Catedra de Botanică, D-lui n'are nici unu dreptu la această funcțiune; nici titlulu nici gradulu D-salle academicu nu suntu la înălțimea pozițiunii, cu atât mai multu specialitatea care se câștigă printr'uu aplicare serioase după complectarea studiiloru. — Este de dignitatea și *majestatea* școlci a avea în capulu învețementulu ei oameni isprăviți, oameni complecți”.

„Binevoiți verogu, D-le Directore a primi încredințarea osebitei mele considerații”.

22 Ianuarie.
Anulu curentu

(ss) Dr. Măldărescu
profesoru suplcantu de sciințele
Phiysice și Naturale.

1) Arhivele Statului. Dosarul Ministerului Instrucției Publice Nr. 431/1866, p. 61.

2) Arhivele Statului. Dosarul Ministerului Instrucției Publice Nr. 431/1866, p. 90.

Davila răspunde lui Măldărescu cu adresa următoare :

„Cu destulă mâhnire am primitu reclamațiunea D-stră in privința catedrei de Botanică rămasă vacantă prin mörtea D-lui Hofman. D-stră cunosceți totu atât de bine ca și mine ca Domnulu Licențiatu Grecescu este specialistu in Botanică *avendu o aptitudine și o inclinațiune* deosebită pentru această specialitate și că D-lui a fostu numitu încă dela annulu 1863 Noembrie 19 profesoru supleantu pentru scințele phisice și naturale făcându atunci mai multu timpu cursulu de Botanică. Acestu postu a remasu vacantu prin plecarea D-lui in streinătate și este ocupatu actualimente *de D-stră*“.

„Credu că D-lu Grecescu ca fostu profesoru supleantu de sciențele phisice și naturale este in dreptu conformu legi a ocupa catedra de Botanică mai cu deosebire ca D-lui predându pe lângă acesta fără nici-o indemnitate și prin bună voințe cursu de cosmografie și Botanică încă dela 1861—1863 și acum încă trimestulu trecutulu cursu de anatomie la ellevi annulu I“.

„Nu credu daru Domnule Doctore oportunitatea in reclamațiunea D-stră mai deosebitu cându ia se referă cătră Domnulu Grecescu care nu mă indoiescu că recunósceți împreună cu mine, este devotatu cu totulu studiulu Botanicei și care perssoadesu a crede că a cultivatu și cultivă această știință ca specialistu“.

Primiți, etc., etc.

Inspector G-ral
Directorul Școalei
(ss) Davila.

No. 185 din 21 Ianuare 1867¹⁾.

Davila trimite și Ministerului următoarele adrese:

„Domnule Ministru“,

„Domnu Doctoru Măldărescu profesor supleant prin petițiunea înregistrată la No. 65 a căreia copie v'o alăturescu pe lângă acesta a cerut a ocupa provisoriu catedra de Botanică rămasă vacantă priu moartea D-lui Hoffman“.

„Subscrisul prin adresa No. 185 care spre mai bună lămurire v'o alăturescu la protestațiunea sa, tot odată mă simt dator a vă raporta unele detaluri relative la această chestiune“.

„Dl Grecescu Dimitrie, licențiatu in Medicină care prin raportul No. 53 vi l'am recomandat a ocupa catedra de Botanică, prin serviciurile ce au addusu Școlei predând ellevilor cursuri gratis de Botanică și Cosmographie, și fiind numit in anulu 1863 profesor supleant, credu că este in dreptu a ocupa această catedră mai cu deosebire D-lui putându obține in curând Diplomul de Doctoratu, pentru rare nu'i va trebui decât a merge in timpul vacanțeloru la Paris

1) Arhivele Statului. Dosarul Ministerului Instr. No. 131/1866, p. 107

spre a face formalitățile de Thesă; căci cauza pentru care D-lui s'a întorsu în țară înainte de obținerea diplomului său este boala de care a suferit și pentru care a trebuit a se înturna în țară spre a se mai întrema. Afară de asta aptitudinea deosebită și talentul D-lui Grecescu în specialitatea Botanică sunt meritele s'ele incontestabile, și credu că aplicațiunea sa în studiile și cultivarea acestei științe este excepțională¹⁾.

„Acesté cu onóre vi le aducé la cunoștiința D-stre D-le Ministru și atâtu dintr'ânsele cât și din piesele alăturate pe lângă acésta vă veți putea încredința că subscribulu și recomandarea D-lui Grecescu ca profesor de Botanică n'a făcut *nici o predilecțiune și tot ceace am făcutu în această privință a fostu a face justiție meritelor, capacităței și dreptului ce posedă D-nu Grecescu exclusindu ori și ce considerațiune și părtinire*“.

„Binevoiți vă rog Domnule Ministru a primi încredințarea osebitei mele considerații“.

(ss) Inspector G-ral

Directorul școlci

(ss) Davila I).

București Anul 1867 luna Ianuarie 22.

Inreg. la No. 771 din 23 Ianuarie 1867.

„Domnule Ministre“,

Inu urma celei dintii adrese a D. Dr. Măldărescu, amu primitu și o adoa protestație, pe care amu onoare a vo alătura în copie, al căria stilu singuru-lu veți aprețui. Mă oprescu numai la cele ce dice D. Dr. Măldărescu că D. Grecescu nare nici titlul, nici gradulu academicu la înălțimea pozițiunii. D. Grecescu precumu vă este prea cunoscutu Domnule Ministru, conscolaru și camaradu cu D. Dr. Măldărescu dintr'o aceiași clasă în această școlă, numai are decâtu a trece Thesa la Facultatea de Medicină din Parisu, spre a fi egalu în gradulu Academicu cu D-lui. *Eu credu că profesorul de Botanică, nu este la școala de medicină, ci la școala de Pharmacie ca o specialitate și poate fi ocupată credu, și de un Licențiat inu Științele Naturale, Licențiați care suntu profesori chiar la Facultatea de Științe; poate să fie profesorul de Botanică un Magistru în Pharmacie sau un licențiat în Pharmacie ce suntu equivalenti, prin urmare aforțiori poate fi unu Licențiat în Medicină. Iaru pentru ceace dice D. Dr. Măldărescu în mărșulu său stilu că o specialitate nu se poate căpăta decâtu prin o aplicație serioasă după terminarea studiiloru*“.

„Aci D-nu Grecescu în inalta apreciere, căci în Botanică cineva trebuie a avea un gustu și o aplicație chiar dela începerea studiiloru sale. Aplicația aceasta specială este cunoscută de toți Ellevi și e

1) Arhiv. Stat. Dos. Min. Instr. No. 431/1866, p. 106.

de notorietate publică, căci herbarele culese de D. Grecescu sîntu celle mai perfecte, și cînd era încă școlariu se ocupa mai cu deosebire în studierea și cunoașterea plantelor; D-lui era mai totu diauna cu floarea și cu Lupa în mină, comunicînd camaradiloru săi observațiunile salle. Adaog afară de asta că Dl Grecescu este dotatu cu un talentu remarcabilu de desinatoru, nu numai de desinatoru topografic, dar mai deosebitulu cu dessemnulu plantelor. D. Grecescu este deasemenea unul din Ellevi scoalei ce sau ocupatu mai cu distincțiune de cercetările microscopice, cualități ce cu roate că D. Dr. Măldărescu se crede omulu isprăvitu. omulu complectu, nu le posedă încă".

„D. Dr. Măldărescu vorbește în stilu său și de demnitatea și Majestaten scōlei. Credu D-le Ministru că acele cuvinte sîntu o tristă dovadă de aberațiune măreață, căci n'ași fi credutu ca unu Ellevu al școli care lam crescutu dinu mica copilărie să vine să mă învețe a păstra demnitatea scoalei".

„Mă simtu dator dar D-le Ministru, cerindu-vă certare dacă anu făcutu analysa remarcabilei protestațiuni a D. Dr. Măldărescu a vă face cunoscutu că D-lui afară de postulu de profesoru supleantu al Scoalei este și medic secundar al diviziunii medicale din Spitalul Colentina și are din partea municipalității funcțiunea de Medic vaccinator al Capitalei. D-lui se ocupă și de clientelă avînd atit de multe ocupațiuni în citu deja începerea acestui anu școlar a fostu cel mai neglijentu în predarea cursulu cu care este însărcinatu, scuzîndu-se pentru aceasta cu ocupațiile D-sale numeroase, și nu potu înțelege cumu ar fi pututu D-lui fără a avea vreo înclinație pentru Botanică fără a sci să desemneze cualitate indispensabilă unui profesorului mai ales de Botanică și cu atit de multe ocupațiuni să se poată deda cu totul la predarea cursulu de Botanică, unde profesorulu trebuie să stea celu puținu 6 ore pe di dirigînd pe Ellevi în herborizațiunile lor și ocupându-se de cultivarea plantelor".

„Inu puține dile voiu avea onoare a vă supune la aprobarea Dv. unu regulamentu în această privință, în care se va specifica toate îndatoririle profesorului de Botanică care în timpul veri va trebui să locuiască chiar în apropiere de Grădina Botanică, unde se va ocupa cu herborizațiunile, fiind în sarcina sa de a complecta Herbariul țării".

Bine voiți Dle Ministru a primi încredințarea osebitei mele considerații 1).

Inspector General
Directoru Scoalei
(ss) Davila.

Seful Biroului
(ss) Manfi

1) Arhivele Statului. Dosarul Ministerului Instrucției Publice No. 437/1866, p. 89-92.

Prezicerile lui Davila s'au îndeplinit ulterior. Grecescu a devenit un strălucit botanist, membru al Academiei române, pe cînd lucrările lui Măldărescu sunt necunoscute.

Grecescu și Măldărescu rămîn profesori la Școala de farmacie pînă la 1880 cînd Ministerul îi trece cu catedrele lor la facultatea de medicină.

În tot acest timp ei privesc cu dispreț Școala de farmacie fiindcă din cauza acestei școale ei nu sunt profesori ai facultății și susțin neconținut că ei fac cursuri *pentru studenții în medicină* (!)

Davila în adresele sale de mai sus spune că *Botanica nu este la școala de medicină, ci la școala de farmacie* (!) Totuși, Grecescu pînă la sfârșitul carierei sale, la cursurile sale, declară studenților, mediciniști și farmaciști, care urmau împreună, că el *pentru studenții în medicină face lecțiile sale, iar farmaciștii... să stea mai la fund* (!)

Vom vedea mai jos cum Grecescu și Măldărescu, necunoscând nevoile învățămîntului farmaceutic, mențin școala de farmacie într'o stare nenorocită, pînă la 1900 cînd o renaștere se produce.

IV. ANEXAREA ȘCOALEI DE FARMACIE LA FACULTATEA DE MEDICINĂ. DECĂDEREA ȘCOALEI DE FARMACIE (1870—1900)

La 1870 Facultatea de medicină este constituită cu Polizu ca Decan și alți nouă profesori medici împreună cu Davila, numit profesor de Fizică și Chimie¹⁾.

Școala de farmacie încetase a mai funcționa. În loc să o repună în funcțiune, Polizu cere mai întîi anexarea ei²⁾, considerînd că este în interesul învățămîntului facultății de **Medicină** (!) de a se contopi materialul școlii de Farmacie, cu acel al facultății...“.

Ministrul (P. P. Carp) aprobă anexarea, deoarece această

1) Davila va preda numai chimia.

2) Ședința Consiliului facultății din 27 Octombrie 1870

dispoziție este cerută imperiosu de interesele acelei facultăți“¹⁾

Soarta școalei de farmacie fu astfel hotărâtă.

Decanul cere Directorului Școalei de farmacie și veterănăriei toată averea școalei²⁾.

Predarea se face³⁾. Arhiva este aruncată în podul Universității (vechea Universitate) deasupra laboratorului de Fizică⁴⁾.

Această arhivă a fost părăsită aci cu ocazia mutării decanatului facultății de medicină în noul local al facultății, la Cotroceni, și definitiv pierdută cu ocazia reclădirii actualei aripi din dreapta a Universității.

Dar Polizu mai cere „a se dispune facultății și grădina botanică dela Cotroceni“ „asemenea biblioteca diselor acei școli care aci se află în localul Spitalului Militar . . . ca să poată fi cu înlesnire folositoare studenților în Medicină”⁵⁾

În timp ce Decanul se ocupa de anexări, Ministerul, cu adresa 12.255 din 19 Decembrie 1870 întreabă „de ce nu funcționează școala anexată...“.

Decanul Polizu, cu adresa Nr. 508 din 20 Decembrie 1870 arată trista stare a școalei și, mai ales, acuză fosta Direcție a școalei (adică pe Davila).

Și totuși în Statul școalei de farmacie figura următorul personal:

Grecescu, Botanica; Măldărescu, Pharmacologia, Pharmacognozia și Materia medicală; Bacaloglu, Fizica medicală și mineralogia; Trausch Chimia organică și analitică; Bruss Farmacie practică. Legile, și Farmacopea română⁶⁾. La aceștia se mai adaugă Davila pentru chimie și Felix pentru Igienă, precum și următorii preparatorii, licențiații în Farmacie:

1) Adresa Ministerului No. 11.602 din 28 Noembrie 1870.

2) Adresa Decanatului No. 478 din 21 Noembrie 1870. — Arhiva facultății de farmacie.

3) Adresa Școalei No. 1488/3 Decembrie 1870.

4) Aci a fost văzută de d-l Prof. I. Popescu, actual profesor de Fizică la Facultatea de farmacie.

5) Adresa facultății 429 din 29 Noembrie 1870.

6) Toate documentele pe care le vom reproduce sau cita după anul 1870, se află în Arhiva facultății de Farmacie.

Fometescu I. pentru Botanică; Lessman A. pentru Istoria naturală; Strehăianu I. pentru Chimie și Preotul Becescu pentru Religie.

Progromul era mareț însă, dacă ținem seamă că Grecescu, Măldărescu, Bacaloglu și Ananescu, se preocupau numai de studenții în medicină și aveau ochii ațintiți asupra facultății, unde doreau să ajungă mai repede profesori, rămăneau Trausch și Bruss.

Partea gravă însă era aceea că, de rostul Elevilor în farmacie, din stagiul de practică, nu se ocupa nimeni, căci Decanul și profesorii facultății de medicină aveau cu totul alte preocupări.

Dar Davila veghea, îndurerat de soarta operei sale.

În 1871 Davila trimite Decanului următoarea adresă:

„Domnule Decan“,

„Ca răspuns la adresa Dvs cu No. 10 din 12 curentu am onoare a vă încunoștința că: elevii școlii de Pharmacie au ascultat și ascultă continuu cursul de chimie ce am onoare a preda la facultate, însă elevii școlii de Pharmacie au absolută necesitate de un cursu specialu de chimie analitică, de Toxicologie și de un studiu special practic asupra falsificării alimentelor cât și a medicamentelor. Pentru aceasta trebuie un profesor specialu care să șează dela 4—5 hore pe fiecare zi în Laboratoriu pentru dirigerea studenților la lucrările lor chimico analitice“.

„Cred Domnule Decan că această datorie nu poate fi îndeplinită de profesorul Facultății ca de un profesor specialu; și cred că asemenea că singurul capabilu a îndeplini această funcțiune este D-l. Bernath, Doctor în chimie și Pharmacie dela facultatea din Viena“.

„Primiți vă rog Domnule Decan incredințarea distinsei mele considerațiuni“.

Profesorul de Chimie

(ss) Davila.

1871 Ianuarie 23.

Decanul însă urmărea nu atât interesul școlii, cât a lovi necontenit în Davila. El nu numai că nu propune pe Bernath, dar declară vacantă catedra de chimie organică și analitică.

Davila revine cu o nouă adresă, următoarea:

„Domnule Decan“,

„Prin adresa Dvs cu Nr. 10 din 12 Ianuarie a. c., mi-ați făcut cunoscut că elevii școlii de Pharmacie din primii 4 ani să urmeze

cursul de chimie ce predau la Facultatea de Medicină promițându-mi că-mi veți trimite și cataloagele pe care nici până astăzi nu le-am primit. Din întâmplare mi s'a arătat un afiș la Spitalul Colțea despre cursurile scoalei de Pharmacie în care se declară vacante catedrele de: chimie organică și chimie Analitică. Cred de datorita mea D-le Decan a atrage iarăși atențiunea Dvs asupra adresei subsemnăturii cu No. 1 din 12 Ianuarie a. c. în care declar că elevii scoalei de Pharmacie au trebuință numai de un curs special de chimie analitică, de Toxicologie și de un studiu special practic asupra falsificățiunii alimentelor cât și a medicamentelor. Pentru aceasta trebuie un profesor special care să șează în fiecare zi dela 4—5 ore în laboratoriu pentru dirigerea studenților la lucrările lor chimico-analytice și singurul competente a îndeplini această funcție cred Domnule Decan că este D-l A. Bernath doctor în chimie și Pharmacie dela facultatea dela Viena".

„Iar cât despre chimia organică este predată de subsemnatul la Facultate și elevii scoalei de Pharmacie pot să urmeze acest curs ca și până acum cu studenții Facultății conform adresei sus citate. Rugându-vă totodată să binevoiți a-mi trimite și cataloagele care nu le-am primit încă”.

Primiți etc.

Professore de Chimie

(ss) Dr. Davila.

1871 Aprilie 16.

Decanul Polysu pune pe adresă rezoluția „*la dosar*“ (?) și comunică Ministerului că „*D-nu Profesoru de Chimie la facultate în condițiunile de azi, nu poate fi în stare de a preda în tr'un (?) anu chimia organică și anorganică în grad și modă ca studenții de farmacie să se poată folosi de zisulu cursu dupe cerereu artei farmaceutice*“¹⁾.

Dar Polysu necunoscând nevoile farmaciei, nu putea înțelege pe Davila și acesta nu-i mai dă nici o atenție și nici nu lua parte la consilii.

Farmaciiții se agită pentru o reorganizare a școalei de farmacie.

La începutul anului 1871 Decanul primește din partea Ministerului un proiect de regulament redactat de farmacistul Fr. Bruss, pentru organizarea școalei de farmacie.

În rezumat Bruss propune:

1. Primitura elevilor cu 4 clase gimnaziale și înscrierea la Facultatea de Medicină.
2. Trei ani de stagiu de practică.

1) Toate adresele sunt scrise de Polysu însuși.

* 3. Examen de asistent, probă scrisă de farmacologie, probă orală asupra istoriei naturale a medicamentelor și o probă practică cu efectuarea unei prescripții medicale timp de douăzeci de minute.

4. Doi ani de practică în calitate de asistent în farmacie.

5. Doi ani de cursuri și lucrări în facultate.

6. Examen de magistru în farmacie¹⁾.

Programul propus de Bruss este urmat, deși încă nereglementat.

Scoala de farmacie concepută de Davila nu mai exista (!)

Nu mai este vorba de studii liceale în vederea bacalaureatului. Elevii fac practica în farmaciile publice și li se dau un număr de burse în fiecare an.

„Președintele collegiului Pharmaceuticu“ înaintează Decanului o circulară pe care a trimis-o farmaciștilor din țară, rugându-i să primească în farmaciile lor elevi „și d'a îngriji dupe erudițiunea lor“.

„Președinția acestui collegiu se adresează către D. V. cu această rugăciune, nu numai în interesul aceluor elevi, dar și în interesele întregii noastre Corporațiuni spre a manifesta prin fapte, că nu noi ne oppunem d'a formu farmaciștii români, și spre a desrădăcina pentru tot d'a una opiunea greșită, care ne înpută asemenea tendințe excludiviste cu totul nefondate“.

Și totuși, farmaciștii primesc în stagiul de practică elevi străini până ce Felix mai târziu intervine cu obligațiunea ca farmaciștii să nu aibă elevi străini decât în număr egal cu elevi români. Altfel, cei străini nu vor fi primiți la examene.

Decanul comunică Ministerului că se studiază proiectul de organizare „dară terminarea proiectului merge încetu din cauza dificultăți întru a obține un număr suficient de membri în ședințe . . . (!)

Ce interes aveau profesorii facultății pentru școala de farmacie (!).

Totuși școala nu funcționa. Părăsirea era așa fel în cât nici nu se prevedea regulat, în buget, salariile profesorilor.

Pentru Davila, salariul suplimentar se suprimase și totuși

1) Arhiva facultății de farmacie Dos. anulă 1871.

el va continua până la sfârșitul vieții să predea chimia elevilor în farmacie, fără nici o pretenție; Fizica nu fusese prevăzută în buget; Trausch fusese demis din funcțiune, probabil după intervenția lui Polizu și pentru motivul că Trausch era un partizan al lui Davila; salariul lui Bruss fusese redus pe motiv că nu făcuse un număr suficient de lecțiuni, etc.

Profesorii școlii aveau salariul brut, de două sute lei lunar și o sută optzeci lei net, iar preparatorii aveau o sută douăzeci și nouă și șase zeci și trei bani brut și 116,67 lei net.

În 1872, Trausch cu adresa sa din 3 Iunie recomandă pe „Domnul Istratte Constantin” ca locuitor al preparatorului de chimie Strehaiann plecat în concediu de boală. C. Istratte alătură declarația sa de consimțământ. El semnează ca intern în laborator”.

Fr. Bruss, desgustat, demisionează la 4 Octombrie 1872. În locul său nu se mai numește titular și este numit suplinitor Trausch.

Davila reușește înfine să prevadă în program chimia analitică. Totuși, titular nu se numește și este însărcinat tot Trausch cu suplinirea (!).

Întâi școala de farmacie cu un singur profesor farmacist, pe când la Facultate, numărul profesorilor se mărea pe fiecare an.

În anul 1873 se publică concurs pentru catedrele de Fizică, Chimie organică, Istorie naturală (Zoologie) și pentru un loc de preparator la aceasta din urmă.

Pentru locurile de preparator Davila stabilise ca să se ocupe printr'un concurs serios, așa cum el ocupase locul de preparator la școala din Angers.

Candidații pentru locul de preparator trebuiau să fie licențiați în farmacie sau în științele fizico-naturale (!)

Nu se mai prezintă candidați, deoarece tinerii farmaciști erau desgustați de starea în care era menținută școala. Salariul de preparator fusese redus la 100 de lei lunar.

Prin publicarea vacanței catedrelor de Fizică, Istorie naturală, și Chimie organică, nu era vorba de nevoile școlii, ci era ocazia a se mai căpăta cineva pe seama școlii de farmacie. Totuși „*Doctorul Polyso*” — cum îi plăcea să semneze

uneori — pentru a justifica publicarea vacanțelor, arată că Bacaloglu, care predă Fizica, era profesor la facultatea de științe, iar Ananescu profesor la liceul Sf. Sava.

Chimia organică, deși era predată și de Davila și de Trausch, totuși, Polisu, pentru a lovi în Davila și pentru ca elevii în farmacie să nu mai urmeze cursul acestuia, suprimă farmacia tehnică, predată mai înainte de Bruss, și propune o catedră de Chimie organică (!)

Cu ocazia concursului pentru chimia organică se petrec următoarele fapte:

Comisia: Polysu Președinte; Membrii: Mariș, Essarcu dela facultatea de Științe; Athanasovici și Teodori dela facultatea de medicină; Gr. Ștefănescu și Em. Bacaloglu, Delegați de Minister.

Ministerul adaogă în adresă: „zissa cathedră este considerată qua cathedră de școle secundare, iară dela aspiranți se va quere să probeze quă posedă diploma de doctori în medicină sin licențiați în sciințele Physice“.

Despre farmaciști nu se menționează nimic!

Se prezintă un singur candidat, N. Chernbach.

Dr. Polysu nu pierde ocazia de a lovi în școala lui Davila. Majoritatea Comisiunii conchide că Chernbach, deși doctor în medicină, *are bacalaureatul în științe liberat de vecheu școală de medicină și farmacie și că acesta nu este echivalent cu învățământul liceal*, și l-a respins pe acest motiv.

Ceva mai mult. Unii licențiați în farmacie, care aveau acel bacalaureat în științe din fosta școală națională, cereau să urmeze și medicina. Polysu le respinge cererea pe motiv că acel bacalaureat nu echivala cu studiile liceale. Și totuși, Măldărescu, Grecescu, etc., deveniți medici și profesori, aveau acest bacalaureat din școala lui Davila!

În această prîvință, Davila trimite decanului o adresă ¹⁾ prin care lămurește că „*acel bacalaureat a fost declarat echivalent studiilor liceale pentru intrarea în facultatea de medicină și că această chestiune era rezolvată de mult*“.

În aceeași adresă Davila reproșează decanului calificativele triviale pe care acesta le întrebunțează și încheie astfel:

1) Adresa din 22 Septembrie 1873.

— „Primiți Domnule Decan salutările ce vă datorezu conform legii“.

(ss) Davila.

Polysu pune rezoluția: „moft și flcă“ (!)

Concursul pentru catedra de Fizică.

Comisiunea: Dr. Polyso, Bacaloglu și C. Robescu.

Se prezintă Dr. Sergiu care trimite următoarea cerere de înscriere:

„Domnilor Membri“,

„Bine voiți, ve rogu, a face să mă consideru și eu între concurenți pentru catedra de fizică de la Școala de farmacie ce este pusă la concursu“.

„Titlurile cu care me presintu la acest concursu pentru a treia oră, le cunosteți D-voastră“ (!)

Primiți... etc. (ss) Dr. Sergiu“.

Dar Sergiu recuză pe Bacaloglu pe motiv că „*ocupând de mai multu timpu cathedra de fizică de la Școala de farmacie, Dumnealui este ca parte puciu interesată în această queștiune...*“.

Bacaloglu este înlocuit cu Marin.

Dr. Sergiu absolvise liceul Sf. Sava; era licențiat în științele fizico-chimice dela Paris și doctor în medicină dela Paris.

Este admis de comisiune și recomandat Ministerului.

Pentru chimia organică se prezintă Dr. Popescu-Pășcanu, absolvent al liceului, licențiat în științele fizico-naturale dela București și Doctor în medicină dela Paris.

Pășcanu reușește și este recomandat Ministerului.

Pentru Zoologie și pentru postul de preparator nici un candidat.

Totuși Ministerul casează concursul pentru motive necunoscute; (!) însărcinează tot pe Bacaloglu să predea Fizica (!), pe Pășcanu să suplinească Chimia organică și pe Ananescu pentru Zoologie.

Concursul se amână.

În anul 1874, Octombrie 28, Consiliul Școalei de farmacie, compus din: Grecescu, Măldărescu, Ananescu, Bacaloglu, Trausch și Prezidat de Polizu ca decan, stabilește următoarele materii pentru cei doi ani de studii farmaceutice:

Anul I. — Fizica, Zoologia, Botanica și Chimia anorganică.

Anul II. — Chimia organică, Chimia analitică, Farmacologia și Igiena.

Câtă depărtare dela programul lui Davila! Dispar astfel: Farmacognostica, Farmacia tehnică, Studiul Farmacopei, Legile farmaciei, Toxicologia, Exercițiile de chimie asupra falsificării medicamentelor și alimentelor, chimia industrială și agricolă, etc.

Ministerul cu adresa 3751 din 19 Oct. 1874 numește, în fine, pe D-l Dr. Chr. Pașcanu, profesor cu titlul provizoriu, de chimie organică la Școala de farmacie (Ministru T. Maiorescu).

În 1875, Ștefan Măcescu este numit profesor cu titlul provizoriu, la catedra de Zoologie, vacantă la Școala de farmacie, pe ziua de 1 Februarie 1875 în urma examenului depus.

Tot în 1875 găsim un exemplu de modul cum înțelege Decanul, Doctorul Polyso să rezolve chestiuni vitale pentru farmacie.

„Comisiunea pharmaceutică, alăturată pe lângă Consiliul Medical superior“, înaintează Facultății următoarea adresă:

No 80 din 3 Decembrie 1875.

„Domnule Decan“,

„Regulamentul Școlii superioare de pharmacie din țerră obligă pe școlari a frecuenta doi ani cursurile acestei școli, și în urmă suppunându-se la un essamen riguros, pōle obține titlul de Licențiat în Pharmacie“.

„Acēsta nu lasă nimicu de doritu, fiind-că timpul de doi ani de studiu academicū este necesaru pentru a căpăta cine-va științele pentru un bunū pharmacistă. Vedemū noi că la unī'e Facultăți din streinătate, se liberăză nisce acte unor candidați care au frecventatu acen Facultate timpū de 8 luni, și acēsta

crezând-o cu o injustiție pentru elevi scôlei nôstre, Subsemnații suntem de părere că ar fi bine ca candidații veniți din uă asemenea Facultate să mai frecventeze un un de studiu în Facultatea nôstră".

Primiți... etc.

Membrii comisiiei chimico-farmaceutice.

(ss) Ed. Jul. Rissdörfer.

Andr. Frank.

Dr. Pashcanu.

Pe această adresă Decanul pune următoarea rezoluție:

„Consiliul professoral în ședința din 12 Ianuarie 1876 respinge forma acestei adrese, căci dissa comisiune n'are dreptul a corespunde directu cu Decanatul".

Ce curaj pe Comisie (!) Dar ce interes din partea Consiliului Facultății pentru o chestiune așa de gravă (!)

În anul 1876, Decanul Polyso, trimite Rectoratului un „Raportu moralu asupra mersului învățământului medico-farmacuticu pe anul 1875 -1876" ¹⁾.

Nu reproducem în întregime acest raport *moralu*, care atrage atenția mai mult prin stilul și ortografia sa, lovind neconținut în fosta școală a lui Davila, însă vom reproduce partea finală.

„...pe cându se aștepta și anexarea școlci de mōse, școlu de vetêrinărie, abê completu organizată, fără ca facultatea se fie cătuși de pușinu consultată, precum se uzedă la asemine razuri, ju răpită fara veste de pe lângă facultate și supusa legiloru militare ale serviciului sanitaru alu armatei" ²⁾.

„Asemine și grădinu botanică luată de pe lângă acêsta facultate și alăturată facultății de științe".

„Este rașionalu ca disele instituțiuni să fie puse la locul

1) Adresa facultății 436 din 19 Iulie 1876. Arhiva facultății de farmacie.

2) Dacă școala veterinară era condusă de Consiliul facultății de medicină, așa cum era condusă școala de farmacie, ne putem da seama cât de *complectu organizată* era.

loru naturalu, facultatea de medicină, căci numai aci potă prospera conformu destinațiunei loru"¹⁾.

„Complectarea studiului medicalu, homogen la facultate re-clamă înființarea unei cathedre de istoria naturală medicală, care științe actualmente se înrețentă la scôla de farmacie“.

Mai era cineva de căpătuit (!)

„Scôla de farmacie, adlipită (!) cum se află pe lângă facultate, trebuiește regulată specială în legea instrucțiunei publice, ca se'i se determine curatu pozițiunea ei în systema învățământului medicalu și dreptulu profesoriloru respectivu“ (!).

După cum vom vedea, nu situația școalei de farmacie preocupă, ci dorința a trei profesori — Măldărescu, Grecescu și Măcescu de a trece profesori ai facultății.

În anul 1878 ne putem da seama cât de bine era organizată școala de farmacie. Laboratoarele sale erau întreținute de Eforia spitalelor care declară acum că nu le mai poate întreține.

Ministerul, cu adresa No. 12.961 din Noembrie 18 întreabă pe Decan: „cu ce s'a făcut până acum cursul de Chimie analitică dela Scôla de farmacie?“

Și acum încep cererile lui Trausch, pentru inzestrare, către Decan, apoi către Minister. El cheltuește din salariul său pentru întreținerea laboratorului și abia târziu își poate obține banii.

În anii 1877—78 și 1878—79 Ministerul cere complectarea unui tablou de „Statistica Instrucțiunii“ în care să se arate situația generală a școalelor.

Iată acest tablou statistic pe anul 1878—79 pentru școala de farmacie:

„Numirea școliei: Școala de farmacie“²⁾.

1) Din declarațiile lui Polizu și din diverse acte, rezultă că Profesorii facultății de medicină, prea absorbiți de interesele lor, numai de Veterinarie și farmacie nu erau preocupați. Dealtfel Polizu însuși declarase mai înainte că nu poate intruni în consiliu un număr suficient.

Școala veterinară, tocmai grație acestei separări și a înlăturării unei tutele fără rost, s'a putut desvolta conform aspirațiilor sale și nevoilor țării.

2) Aci fusese numită Școala superioară de farmacie, aci simplu Școala de farmacie.

„Data fondării școlii: 1855“.

„Mobilierul și localul este al Universității și Eforia Spitalelor“.

„Mișcarea și împărțirea școlarilor“:

„Școala de farmacie se împarte în“:

„Stadiul I. Elevii din toate farmaciile țării (matriculați)“.

„Stadiul II. Asistenții din toate farmaciile (cu certificat)“.

„Stadiul III. Studenții în Școala superioară“.

„Elevii fac un serviciu de 3 ani și asistenți de 2 ani, după care intră în școlă 2 ani și în urmă depun a examenului riguros pentru licență“.

Scolari.

Stadiu I = total ... 188.

Stadiu II = total ... 108

Stadiu III

Anul I = total 14

Anul II = total 10

Asupra religii și profesiei părinților „nu se poate da știință“.

Personalul:

Dr. Pașcanu — Dr. în medicină, licențiat în Sc. Fis. și nat. chimia organică.

Trausch — Licențiat în farmacie. Numit în 1865. Chimia analitică (1)

Bacaloglu — Licențiat în Științele fizice — Fizica.

Dr. Măcescu — Dr. în Med. și lic. în științ. nat. Zoologia.

Dr. Măldărescu — Dr. în Medicină. Numit în 1867 — Farmacologia.

Dr. Grecescu — Dr. în Medicină — Botanica.

Dr. Davila — profesor de Chimie anorganică la Facultatea de Medicină, la cursul D-sale, întrunește și pe studenții anului II de farmacie.

Fizicu este urmată de studenții anului II farmacie în comun cu anul I Medicină.

Zoologia este urmată de studenții anului I de farmacie și anul I de medicină.

Farmacologia este urmată de studenții anului II de farmacie și anului III de medicină.

Botanica este urmată de studenții anului II de farmacie și anului I de medicină.

Salariul brut al profesorilor: 2400 lei anuit¹⁾.

Ore de curs pe săptămână:

Trausch: 12 ore.

Toți ceilalți: câte 3 ore.

1) După rețineri, salariul net este de lei 161,50 lei, iar al preparatorilor, lei 85.

Decanul anunță Ministerul că la 7 Decembrie 1879 Dr. Pașcanu, profesor de chimie organică la Școala de farmacie, a decedat.

Ministerul cu adresa No. 15.771 din 15 Decembrie 1879, invită decanul să convoace Consiliul pentru a examina cererea Doctorului C. Istrate de a suplini Catedra de Chimie organică devenită vacantă prin decedarea D-ului Pașcanu.

Consiliul Facultății de medicină în ședința dela 17 Ianuarie 1880 opinează că „*Dr. Istrati Constantin merită a fi numit suplinitor la catedra de Chimie organică la Școala de farmacie*“, devenită vacantă prin decesul lui Pașcanu.

Ministerul aprobă propunerea și numește suplinitor pe Dr. Istrati, pe ziua de 25 Ianuarie 1880¹⁾.

În anul 1880 se produce un fapt nou.

În urma intervențiilor de tot felul, Ministerul *face cunoscut facultății de medicină*²⁾ că, dela 1 Aprilie 1880 Catedrele de Botanică medicală, Zoologie medicală și de Farmacologie trec la facultatea de medicină cu titularii lor Grecescu, Măldărăscu și Măcescu, deoarece după art. 254 din legea instrucțiunii fac parte integrantă din facultatea de medicină (!)³⁾.

Iată cum Școala de farmacie este considerată — după interese personale — aci o școală secundară, anexă, aci parte integrantă din facultatea de medicină !

După această transferare, Școala de farmacie rămâne iarăși cu un singur profesor, căci Istrati, suplinitorul lui Pașcanu, pleacă la Paris și lasă și el suplinitor tot pe Trausch (!)

Cu anul 1880 Davila provoacă o mișcare în vederea refacerii Școlii de farmacie.

Farmaciiștii, studenții, intervin la Minister, care invită pe Decan, în mai multe rânduri³⁾, să prezinte modificări la regulamentul școlii.

Polizu nu voia modificări și numește necontent comisiu care să studieze chestiunea. Aci numește pe Grecescu, Măldărăscu și Măcescu, (nefarmaciiști) aci pe Grecescu singur. etc.

Societatea farmaciștilor, Trausch, Grecescu, prezintă proiecte.

1) Arhiva facultății de farmacie.

2) Adresa 6056 din 11 Iunie 1880.

3) Adresele Minist. 594 din 17 Ian., 1954 din 22 Febr. 1880.

Unii cer o școală aparte, alții titlul de licențiat și doctor în farmacie. sau farmaciști de clasa I (cu bacalaureatul) și de clasa II-a, etc.

Nu vom examina aceste proiecte, însă, în cele din urmă se adoptă unul în 1883, care se trimite și lui Davila pentru a-și da avizul.

Davila retrimite proiectul cu modificările sale și cu următoarea expunere de motive:

„...cu ocazia creării Școlii de farmacie și alipită de Școala de medicină, organizațiunea și tendința ei a fost ca să producă farmaciști profesori, cum există în toate școlile din Europa.

De atunci s'au succedat profesori la Școala de farmacie: D-nii farmaciști: Prujinschi, Hepites, Trausch, Gaudi, Bernath, Bruss și botanistul Hoffman, iar ca profesori suplinitori erau: Bădulescu, Căplescu, Rădulescu, Dimitrescu, etc.“

„La transformarea școlii de Medicină în facultate, tendințele au fost cu totul contrarii, de ore ce Decanul facultății de medicină are și atribuțiile Directorului școlii de farmacie, astfel că cu încetul profesorii farmaciștii s'au retras și s'au înlocuit cu profesorii Doctori, de unde rezultă că actualment, în urma trecerii la facultatea de medicină a profesorilor D-ri Grecescu, Măcescu, Măldărescu, nu a rămas la școala de farmacie decât un singur profesor farmacist A. Trausch. Cât privește Studenții în farmacie sunt obligați a urma cursurile la facultatea de medicină, care deși pot fi perfecte pentru studenții în medicină totuși lasă mult de dorit pentru studenții farmaciști)“.

„Este dar de neapărată trebuință ca cu reorganizarea școlii de farmacie, să fie pe cât se poate cursurile predate numai de profesori farmaciști pentru stabilirea principiului ca farmaciștii să devină profesori spre a se putea aplica mai cu înlesnire la diferitele specialități, care formează ramurile științelor farmaceutice, fără a căror pătrundere, farmacistul nu este decât un comerciant“.

„Spre a ajunge la acest scop, subsemnatul propune următoarele modificări și adăogiri la alăturatul proiect“.

(ss) Davila.

Prezentațiile lui Davila sunt, în esență, următoarele, aceleași pe care le-a susținut întotdeauna:

O școală superioară de farmacie autonomă, separată de facultatea de medicină, care să libereze diploma de farmacist cl. II și farmacist cl. I (cu bacalaureat), care să poată deveni profesori.

Propunerile lui Davila nu au fost admise.

Acesta este ultimul act al lui Davila cu privire la școala sa de farmacie. El moare în 1884.

Apar câteva întrebări:

Pentru care motive nu consimțeau profesorii medici, al facultății, separarea școlii de farmacie ca școală autonomă, care să se desvolte conform nevoilor farmaciei și învățământului farmaceutic?

Pentru care motive nu se promovau profesori dintre farmaciști și nu se admiteau bacalaureatul și studii mai înaintate pentru formarea acestora?

Dece nu se admitea Doctoratul în farmacie cerut de proecetele de regulament?

Deși aceste motive nu se găsesc redactate, totuși ele apar din examenul amănunțit al actelor existente în Arhiva facultății de farmacie.

Dar dacă nu se găsesc scrise aceste motive erau bine cunoscute și ele ne-au fost formulate verbal de farmacistul Stoicescu, fost elev al lui Davila, fost farmacist șef al Armatei (maior)¹⁾.

Iată în rezumat comunicările lui Stoicescu:

„Școalele lui Davila, de medicină, de farmacie și de Veterinărie, au fost surori și au trăit în bună armonie, atât timp cât Davila a putut domina situația și a fost ascultat. Pe la 1864—65, medicii dornici de a fi profesori, cer cu stăruință transformarea școlii de medicină în facultate. Davila, foarte prudent, nu socotea încă momentul nimerit deși prin legea instrucției din 1864 facultatea fusese decretată“.

„Fonduri nu se găseau, cerințele facultății erau mari și numărul de catedre considerabil. Facultatea nu ia ființă decât 4—5 ani mai târziu“.

1) La 1906, cu ocazia obținerii pentru prima dată, a titlului de Doctor în farmacie, la Paris, de un farmacist român, am examinat cu farmacistul Stoicescu, situația de altă dată a școlii lui Davila.

„...Numărul catedrelor trebuia redus, iar școala de medicină trebuia înzestrată și, înainte de toate, trebuia îndepărtat Davila, care se opunea poftelor doritorilor de catedre“.

„Davila a fost izolat, îndepărtat, prin calomniile odioase. El era aci lăudat pentru modul cum a condus școala, aci săpat și batjocorit“.

„Aceleași procedee au întrebunțat medicii și pentru înzestrarea facultății“.

„Au redus numărul de catedre la facultate și au lăsat uncele, cu profesorii lor, la școala de farmacie, cu promisiunea că în curând vor veni și ei la facultate! Dar n'au uitat să adauge către Minister că școala de farmacie va fi o școală secundară și că acolo profesorii vor avea lefuri mici, ca la gimnazii, iar nu ca acele dela facultate. Și au reușit“.

„Pentru înzestrare, facultatea și-a însușit zestrea comună de până aci, cu laboratoarele de chimie, Grădina Botanică, Biblioteca, ierbariul, etc., promițând celor două surori mai mici că ea, facultatea, odată înstărită, va avea grije și de ele, ea care e mai mare, cu multe relații. Și le-a anexat“.

„Veterinara a reușit să se retragă, luându-și singură sborul, iar farmacia a rămas, plângându-și soarta amară“.

„Nu consunțeau medicii din Consiliul facultății ca școala de farmacie să devină independentă, pentru trei motive. Primul, se știrbea măreția facultății (1), cum susținea Măldărescu; al doilea, era locul unde să se mai așeze unii medicii, ca profesori, fiindcă la concursurile de catedre nici nu erau prevăzuți farmaciștii printre candidați; al treilea, era un motiv mai mult pentru a obține fonduri dela Minister, fonduri care erau cerute „și pentru școala de farmacie“, dar care întotdeauna „mergeau la facultate“.

„Intrucât privește titlul de *Doctor în farmacie*, medicii nici nu au voit să discute această chestiune fiindcă titlul de Doctor îl pretindeau numai pentru ei și priveau cu mirare și nedumărire câte un farmacist Doctor în chimie ca Bernath. Konya și alții“.

„Singur medicul are dreptul la titlul de Doctor - doctus fiindcă el singur învață toate științele (1) spunea Grecescu (1)“.

„Dar nu numai atât. Facultatea a împiedicat chiar inițiativa farmaciștilor pentru a înființa *la Iași și la București școli sau simple cursuri pregătitoare, pentru elevii în farmacie și*

ar fi intervenit să le împiedice chiar dacă farmaciștii le-ar fi înființat fără voia Facultății. Vina însă este a farmaciștilor care nu au persistat în inițiativa lor¹.

Aceste afirmații ale farmacistului Stoicescu sunt confirmate de toate actele citate mai sus și vor mai fi confirmate de cele de mai jos.

În 1885 Ministerul înaintează iarăși facultății de medicină un memoriu pentru reorganizarea învățământului farmaceutic împreună cu un raport al comisiunii numită de Minister (raportor: Mina Minovici).

Decanul trimite memoriul lui Trausch.

Tot lui Trausch îi mai trimite un alt memoriu al farmaciștilor din Țară, apoi se numește o comisie compusă din: Măldărescu, Istrati și Trausch care să studieze un nou regulament¹).

Comisiunile nu dau nici un răspuns și Decanul le invită din nou în anii 1886 și 1887.

Trausch rămâne singurul profesor de chimie și organică și anorganică și analitică și farmaceutică și de Toxicologie!

Trausch nu se mai ocupă de regulamente ci, cu începere dela 1885, în fiecare an, cere neconținut cele necesare pentru laborator. El se mărginește astfel la un curs demonstrativ, căci lucrări practice cu studenții era în imposibilitate să facă (!)

Consiliul facultății neștiind că învățământul farmaceutic este un *învățământ aplicat*, crede că aceste discipline, Botanica, Farmacologia, Fizica și mai ales Chimia, pot fi predate și elevilor în farmacie, după cum se predă mediciniștilor, prin simple prelegeri *ex cathedra*.

Deaceia Decanul Dr. Romniceanu, în necunoștință de cauză, numește o altă comisie (Istrati, Bernard, Trausch), care să propună *în ce mod se poate remedia această stare rea (?)*.

Comisiunea nu dă nici un răspuns.

Consiliul facultății făcea o confuzie între diversele *Chimii* dela Școala de farmacie și dela facultate.

Trausch lămurește Consiliul și propune ca, pe viitor, la Școala de farmacie să fie cel puțin o catedră de Chimie far-

1) Adreșele Decanatului 475, 587, 590, 591 din Mai 1885.

maceutică și una de Chimie analitică. Această normă va fi urmată în viitor timp foarte îndelungat¹⁾.

Trausch rămâne profesor de Chimie farmaceutică, iar la Chimia analitică este recomandat, ca suplinitor, Aurel Babeș, doctor în chimie²⁾.

În 1887 Societatea farmaciștilor din România se plânge Ministerului de starea tristă a Școalei de farmacie³⁾. Farmaciștii cer ca regulamentul să fie făcut de o comisie de farmaciști și se plâng că toate ramurile de învățământ au fost ajutate și că pentru toate s'a trimis tineri români în străinătate pentru specializare, numai pentru farmacie nu s'a făcut nimic).

Trausch depune un proiect de regulament⁴⁾ și alte proiecte îi urmează în 1888 și în anii următori.

În 1891 studenții în farmacie să plângă că nu pot face lucrări practice de Chimie⁵⁾, iar drept răspuns, Ministerul intervine din nou pentru modificarea regulamentului⁶⁾.

În 1888—89 apar la facultatea de medicină St. Sihleanu la Zoologie și N. Atanasescu la chimia medicală. Ei vor preda cursurile lor studenților în medicină și farmacie, în comun.

În 1890 apare I. Radianu, profesor de chimie analitică în locul lui A. Babeș, și în urma concursului depus⁷⁾.

Radian este licențiat în farmacie, Doctor în medicina și Doctor în chimie. Insuflețit de minunate concepții și cu o întinsă cultură științifică el încearcă o refacere a învățământului. Se isbește însă de aceleași obstacole: lipsa de ajutoare pentru a face un învățământ aplicat și lucrări practice cu studenții și lipsa de înțelegere din partea Consiliului facultății. Sforțările sale sunt de scurtă durată; el moare în 1896.

În 1891 Radian, prezintă un proiect de reorganizare.

El susține cu tărie ridicarea nivelului cultural al școalei de farmacie; o școală internat în sensul aceleia înființată de

1) Adresa lui Trausch No. 39 din 28 Aprilie 1885.

2) Adresa Ministerului 15.988 din 5 Dec. 1885.

3) Adresa Ministerului 5608 din 12 Mai 1887.

4) La 20 Octombrie 1887.

5) Memoriile din 20 Februarie și 12 Martie 1891.

6) Adresa 10.3340 din 21 Septembrie 1891.

7) Adresa Ministerului 3.988 din 12 Aprilie 1890.

Davila; acordarea diplomelor de farmacist și de doctor în farmacie; burse; necesitatea de a face lucrări practice; profesorii școlii să ia parte la Consiliul facultății atunci când se discută soarta școlii; profesorii să fie și farmaciști; promovarea elevilor români, etc.

Acest raport arată înalte concepții de care era însuflețit Radian și nevoile reale ale școlii¹⁾.

În Consiliul facultății, Măldărescu, Demostene, Atanasescu, se declară contra proiectului, în total sau în parte; restul Consiliului nu se interesează.

Instreinarea farmaciei române.

În 1892, Dr. Felix, ca Director General al Serviciului Sanitar, după cererea Comisiunii Chimico-farmaceutice, trimite o circulară medicilor primari din județe prin care, între altele, interzice farmaciștilor de a avea elevi streini dacă în același timp nu au și elevi români și arată normele prin care să se împiedice eludarea acestei dispozițiuni²⁾.

Asemenea intervenții se mai făcuseră din partea Direcției Serviciului sanitar în 1889³⁾.

Năvala streinilor în farmacie devenise îngrijorătoare. Facultatea era aceea care trebuia să vegheze asupra acestui fapt, cu ocazia înscrierii elevilor. Davila avusese o grijă deosebită pentru a primi numai elevi români în școală. Dar facultatea era preocupată de alte nevoi, de interes medical.

Felix, devenit un bun român, ține la acest lucru și, ca Decan, nu primește la examenul de asistent elevii streini care au făcut stagiul de practică în farmaciile care nu avusese în același timp și elevi români! Felix prevede aceasta în legea sanitară din 1893, art. 128 și în regulamentul farmaciilor.

În 1891 se mai află în bugetul școlii de farmacie o diurnă pentru Fizică. Catedra (!) devine vacantă prin decesul lui Bacaloglu. Cer suplینirea trei medici: Dr. Obreja, Dr. Racoviceanu și un al treilea (nedescifrabil). Este numit Obregia care suplینește Fizica până la 1893 când apare Miculescu la

1) Proiectul din 7 Decembrie 1891.

2) Circulara Direcției sanitare No. 23.655 din 25 Noembrie 1892

3) Adresele Direcției din 24 Februarie 17 și 18 Octombrie 1889.

facultatea de științe. Fizica nu mai figurează în bugetul școlii de farmacie, iar studenții în farmacie o vor urma în viitor la facultatea de științe, în comun cu studenții dela medicină și științe.

În 1892 Trausch demisionează și se retrage la pensie. În locul său este numit, ca suplinitor, Dr. Aug. Poltzer, însă acesta nefiind și farmacist, este înlocuit cu Dr. M. Georgescu¹⁾.

M. Georgescu (1864—1935) este licențiat în farmacie și Doctor în chimie dela Berlin. Ocupă catedra de Chimie farmaceutică până când iese la pensie (1934)²⁾. Timp îndelungat a fost Inspector al farmaciilor Eforiei Spitalelor în care calitate a reorganizat complet acest serviciu. El a introdus metodele științifice în controlul medicamentelor și prepară în laboratorul Eforiei numeroase produse chimice și galenice.

Georgescu a lăsat mai multe lucrări științifice și a pregătit numeroși elevi, licențiați și doctori în farmacie. El moare în 1935.

Prin legea sanitară din 1893, la art. 157, Felix prevede, după cum am arătat mai sus, o catedră de Analiza alimentelor și băuturilor.

În 1895 se cere înscrierea în buget a acestei catedre, iar în 1896 este ocupată de Dr. A. Poltzer ca suplinitor³⁾.

A. Poltzer. (1862—1915) este doctor în chimie dela Basel și absolvent al politehnicii din Zürich. A fost chimist expert pe lângă Bernath, în Institutul de chimie, apoi subdirector al acestui Institut și director al laboratorului Primăriei Capitalei. El analizează mai multe produse alimentare din România⁴⁾ și lasă un tratat de „Chimia și analiza alimentelor și băuturilor“.

El moare în 1915 și îi succedează la catedră Prof. I. Vintilescu, care transformă catedra de Analiza alimentelor și băuturilor în Chimie biologică și alimentară, potrivit nevoilor învățământului farmaceutic.

În 1894 apare ca Decan și director al școlii de farmacie N. Măldărescu, titularul catedrei de „Materia medică“, cum îi plăcea lui să numească disciplina pe care o predă. Farma-

1) Adresa Ministerului 1450 din 4 Noembrie 1892.

2) Bul. Soc. de științe farm. 1936, p. 26.

3) Adresa Ministerului 9302 din 2 Noembrie 1896.

4) Dr. A. Poltzer. Memoriu de titluri și lucrări, București, 1908.

ciștii îngrijorați de soarta școalei, cer reorganizarea sa. Cei din Iași, sub prezidenția Dr. S. Konya, precum și cei din București, Dr. N. Angelescu, Dimitrescu Parcpa, Dr. Stăbil, C. Merișanu, D. Bartolomeu, cer să li se permită a face ei cursuri elevilor din stagiul de practică, la Iași și la București¹⁾.

Măldărescu se opune.

Iată farmaciștii din România în situația în care se aflau farmaciștii francezi la 1800 în Franța! ²⁾

Pentru a liniști agitația farmaciștilor, Măldărescu întreprinde reforme. Incercările sale continuă câțiva ani, după cum arată actele din dosarele anilor 1894-1898 și se rezumă în circulari către farmaciști, proiecte de regulament și adrese către Minister.

Deși fost profesor al școalei de farmacie, deși predase fără încetare materia sa *medică*, Măldărescu nu cunoștea nevoile reale ale învățământului farmaceutic.

O dovadă despre lipsa de orientare a lui Măldărescu, o fac circularile sale către farmaciști prin care, între altele, propune ca *farmaciștii să facă în farmaciile lor lecții cu elevii și experiențe de Fizică, de Chimie, etc., în fiecare zi, iar la finele fiecărui an de stagiu elevii să dea examene în localitățile în care se găsesc* (1)³⁾. Incercările lui Măldărescu sunt *adaptări fără rost a unor dispozițiuni din regulamentul Școalei superioare de farmacie din Paris, incercări pe care farmaciștii le consideră utopii*.

Farmaciștii, după indemnul lui Ștefan Minovici, devenit profesor, **cer cu stăruință o școală de farmacie autonomă**, independentă de facultatea de medicină, școala care să se ocupe de elevi și de destinele profesiei farmaciei.

Farmaciștii intervin în acest scop pe lângă membrii parlamentului, cu ocazia discuției legii învățământului din 1898.

Măldărescu se ridică cu toate puterile contra intervenției farmaciștilor și adresează D-lui Ministru o scrisoare, pe care o tipărește și o distribuie membrilor parlamentului⁴⁾. Iată

1) Memoriile farmaciștilor din Iunie și Oct. 1894

2) I. Vintilescu. Loc. cit.

3) Adresele din dosarele anilor 1894-1895.

4) Adresa No. 321 din 10 Februarie 1898. Arhiva Facultății de Farmacie.

câte-va fraze din această adresă-scrisoare care oglindesc concepțiile lui Măldărescu:

„Cunoscințele farmacistului constituiesc o ramură a medicinei, pe care trebuie să le posedă și medicul!“ „Farmacia este o specializare într-o ramură a medicinei (1) și mulți medici sunt specializați în această ramură, cum sunt specializați în ramura chirurgiei, a dentisticeii, oculisticeii, moșitului, etc., etc.“ (1)

„Plecând dela acest punct de vedere, deși la origina artei, medicii preparau singuri medicamentele pentru bolnavii lor, lucru care se execută și astăzi pentru toate serurile terapeutice și de imunizare, (1) de aceea, învățătura farmaciei, se face, parte în farmacie, ... după aceea la Facultatea de medicină“.

„Titlul de doctor în farmacie nu se mai conferă astăzi (1) precum nici acela de doctor în chirurgie“.

Măldărescu încheie laudând Facultatea de medicină din București că „a devenit un focular de cultură puternic“ (?).

După cum se vede, regăsim aci păreri de Decanul Polizu, dela 1870, păreri pe care Măldărescu le va susține toată viața și le va reproduce în polemica pe care va avea-o mai târziu cu Șt. Minovici¹⁾.

V. RENAȘTEREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI FARMACEUTIC. OPERA LUI ȘTEFAN MINOVICI

Ștefan Minovici (1867 — 1935), succedează lui Radian și este numit profesor cu titlul provizoriu, pe ziua de 1 Februarie 1897, la catedra de Chimie analitică²⁾, dela școala superioară de farmacie, în urma concursului depus. El era licențiat în științele fizico-chimice de la București și Doctor în Chimie dela Berlin.

Cu Minovici începe renașterea învățământului farmaceutic și toate actele de mai jos sunt opera sa și a elevilor săi³⁾.

1) Ziarul Universul 1913—194.

Șt. Minovici. — O Facultate de Farmacie. București, Minerva, 1914.

2) Adresa Ministerului 766 din 27 Ianuarie 1897.

3) I. Vintilescu. — Omagiu Profesorului Ștefan Minovici Buc. 1932.

Vintilescu, Ionescu-Matiu, D. M. Ionescu. — Comemorarea lui Ștefan Minovici. Bul. Soc. de științe farm. 1936.

Ștefan Minovici, deși nu era farmacist, se devotază farmaciei cu tot sufletul, convins fiind că farmacia, grație unui învățământ bine organizat, poate aduce și în România aceleași servicii de ordin social, național și cultural, așa cum a adus în țările mai înaintate și în special în Germania și în Franța.

Din toate actele lui Minovici, memoriile către autorități și publicațiunile, se desprinde următorul program pe care el și l-a fixat dela început și pe care l-a urmat tot restul vieții sale.

Iată principalele puncte ale acestui program de refacere a învățământului farmaceutic și a farmaciei în România.

1. **Învățământul farmaceutic** nu se poate reface și reorganiza decât într'o școală aparte, autonomă, independentă de facultățile de medicină și de științe, cu o conducere a sa, cu profesori săi și cu un Consiliu al său, propriu, care să coordoneze predarea materiei de învățământ, să se ocupe neconținut de instrucția studenților atât în școală cât și în timpul stagiului de practică în farmacii.

Consiliile facultăților de medicină și de științe nu pot face acest lucru, fiind preocupate de nevoile studenților lor. Dovadă este mersul școlii de zeci de ani în urmă.

A mai lăsa studentul în farmacie ca auditor suplimentar la cursurile destinate profesorilor de liceu și la cele destinate viitorilor medici, este o eroare dăunătoare.

Dovadă, este starea farmaciei în România.

2. **Primirea studenților la farmacie** trebuie strict supravegheată și studenții trebuie selecționați, atât pentru îndepărtarea streinilor cât și pentru limitarea numărului, ceea ce nu se poate face decât într'o facultate aparte.

Farmacia, deși este profesiune liberă, are o așezare cu totul specială prin aceea că numărul farmaciilor este limitat.

A se da un număr de licențiați prea mare și cu o pregătire insuficientă constituie un pericol social și național.

3. **Farmacia** nu este o ramură a medicinei, ca chirurgia, dentistica, etc.

Învățământul medical se ocupă de boală și bolnav iar cel farmaceutic de medicamente și dacă în practica profesională, medic și farmacist se întâlnesc în domeniul medicamentelor, studiul acestora trebuie făcut în școală din puncte de vedere cu totul diferite.

4. **Farmacista** român trebuie pregătit nu numai pentru a îndeplini un rol social redus, acela de a prepara și a ține, în orice moment, zi și noapte, la dispoziția bolnavului, medicamentele sale, pe care

el le importă azi din streinătate; el trebuie pregătit, ca și farmacistul străin, atât pentru a putea controla medicamentele și a garanta astfel eficacitatea lor, cât și pentru a putea opune, prin învățătura sa, o rezistență invaziei de produse farmaceutice streine, preparate de farmaciștii din țările mai înaintate.

Nu este vorba numai de medicamentele necesare omului ci și de preparatele necesare îngrijirii animalelor ca și de preparatele insecticide și fungicide necesare îngrijirii plantelor în general și pomilor, în special, care ocupă loc important în economia țării.

Toate aceste preparate se importă din streinătate și apasă greu budgetul țării. Farmacistul român trebuie să ajungă a le prepara cu materiile prime pe care la are în țara sa și nu poate ajunge la aceasta decât printr'un învățământ ad-hoc, al său, bine organizat.

5. Studentul în farmacie trebuie să facă un stagiu de practică în farmaciile publice de oarece școala nu poate pune la dispoziția lui cantitățile mari de materiale necesare primelor noțiuni de tehnică și preparațiuni farmaceutice. Dar, având în vedere progresele rapide ale industriei farmaceutice și perfecționarea preparațiunilor medicinale, precum și starea farmaciei în România, studentul trebuie ținut cât mai puțin timp în stagiul de practică și cât mai mult în școală.

6. Ținând seama că farmacistul este trimis în colțurile cele mai îndepărtate ale țării, îi mijlocul maselor populare pentru a-și exercita profesiunea sa, el trebuie să aibă o cultură științifică întinsă pentru a fi un factor de lumină și progres, conform scopului învățământului superior și a fi un sfetnic permanent al concetățenilor săi. El trebuie să fie la dispoziția bolnavului nu numai cu medicamentele sale ci și cu analizele sale pentru a ajuta medicul în stabilirea diagnosticului.

7. Este o eroare credința că stagiul de practică farmaceutică este suficient studentului pentru a învăța toată tehnica farmaceutică, operațiile și mecanismul asociațiilor de medicamente. Este indispensabil ca elevii să aibă în școală disciplinele lor speciale, Farmacie galenică, Chimie farmaceutică, Chimie biologică, Toxicologie, Farmocognozie, pe lângă celelalte, pregătitoare.

Este o eroare credința că Farmacologia predată în facultățile de medicină poate fi suficientă farmaciștilor ¹⁾. Farmacistul are abso-

1) A se vedea mai jos adresa profesorului de farmacologie dela facultatea de medicină din București.

lută nevoie în școală de Farmacognozie vegetală fără de care el nu va exploata plantele medicinale din țară, extragerea principiilor activi și prepararea derivatelor lor.

Rezultatul acestor erori este evident. Farmacistul român importă din străinătate toate produsele medicinale.

8. Mai este indispensabil a avea o școală aparte și pentru faptul că numai grație acestei alcătuirii se poate avea un contact permanent cu corpul farmaceutic pentru o activitate științifică și pentru a exploata din punct de vedere științific toate observațiile care decurg din infinita varietate de preparațiuni farmaceutice. Din aceste nenumărate preparațiuni farmaceutice a născut chimia și tot farmacia a dat chimiei primele aparate. Farmacistul român ar dezerta de la datoria sa dacă nu ar cultiva cercetarea științifică și în România așa cum fac farmaciștii din celelalte țări.

Credincios acestui program și convins de serviciile reale pe care le poate aduce țării un învățământ farmaceutic bine organizat, Minovici procedează fără întârziere la îndeplinirea.

El nu mai adresează cererile sale decanului, ale cărui păreri le califică de retrograde, ci se adresează direct Autorităților.

Obține ca învățământul farmaceutic să devină universitar, din forma de școală secundară, anexă a facultății de medicină¹⁾. Profesorii învățământului farmaceutic devin agregați, apoi titulari. Se încurajază astfel tinerii farmaciști și li se dă puțința de a ajunge în învățământ.

Introduce bacalaureatul pentru tinerii care vor să învețe farmacia. Reduce numărul anilor de stagiu de practică și mărește numărul anilor de studii în școală.

Chiamă farmaciștii la o viață științifică și, în 1899, constituie Asociația Generală a Corpului farmaciștilor, cu un Buletin al Asociației în care se publică lucrările științifice ale farmaciștilor²⁾.

Inzestrează laboratoarele și începe lucrările practice cu studenții, lucrări care până aci nu se făceau.

Greutățile bugetare nepermițând o separare și o încadrare a învățământului cu disciplinele necesare, începe el în labora-

1) Legea din 1898.

2) Acest Buletin devine ulterior *Buletinul de chimie aplicată* apoi *Buletinul Societății de chimie din România*.

torul său de chimie analitică, cursuri și lucrări de Toxicologie, de Chimie biologică, de analize diverse, pentru care înființează ulterior o conferință.

Înființează doctoratul în farmacie și teze de doctorat, cu lucrări originale apar.

Împreună cu Georgescu, obține ulterior o conferință de farmacie galenică și insistă neconținut pentru o conferință de Farmacognozie.

Învățământul farmaceutic renaște și, prin activitatea desfășurată, Minovici arată că, în interesul țării, acest învățământ merită un sprijin pe care, până aci, nu l-a avut.

Dar cu toate eforturile lui Minovici și ale elevilor săi, facultatea de medicină, în 1913, revine la procedeele de altă dată, cu ocazia ocupării conferinței de Farmacognozie.

Profesorii învățământului farmaceutic (Minovici, Georgescu, Poltzer), susținuseră neconținut că Farmacologia predată mediciniștilor este insuficientă pentru farmaciști și că pentru aceștia este indispensabilă Farmacognozia.

Profesorul de Farmacologie susține cererea, pentru înființarea unei conferințe, printr'o adresă către decan din care extragem următoarele:¹⁾.

„...În facultatea noastră nu există decât un curs de farmacologie și materie medicală, destinat atât studenților în medicină cât și celor în farmacie” „...am arătat lipsa unui curs de Farmacognozie care să satisfacă nevoile speciale ale studenților în farmacie. Mai arătam că această situație absolut excepțională nu se mai întâlnește în nici-o facultate din lume”.

„Pretutindeni aceste două materii atât de diferite prin natura preocupărilor lor, prin metodele de cercetare, prin nevoile de ordin didactic ce ele trebuie să satisfacă sunt predate de profesori deosebiți...”.

„Am putea spune că ele n'au de comun decât rădăcina comună ambelor cuvinte. La Paris. La Berlin. La Viena sunt predate de profesori diferiți”.

„...nevoile studenților în farmacie reclamă un studiu cu totul altfel de amănunțit al farmacognoziei decât ar putea fi predată prin

1) Adresa Profesorului de Farmacologie Dr. Dimitrie Ionescu, din 14 Februarie 1913. Originalul în Arhiva Facultății de Farmacie.

cele câteva noțiuni de materie medicală, care se dau mediciniștilor la cursul de farmacologie...";

„...mai ales azi când am admis doctoratul pentru farmaciști...“

„Se prezintă zilnic licențiați în farmacie doritori d'a lua subiecte pentru teza de doctorat din Farmacognosie și ei nu o pot face cu organizația actuală“.

„...Iată, Domnule Decan, motivele pentru care imi permit a crede că și la noi, căci o repet sântem singura excepție în această privință, se impune crearea unui curs de farmacognosie destinat în special studenților în farmacie“.

Această declarație a Profesorului de Farmacologie este, alături de altele, poate cea mai evidentă dovadă de modul cum s'a predat învățământul farmaceutic în facultatea de medicină, dela Davila și până în 1913 (1).

Situația era aceeași pentru Botanica medicală, pentru Chimia medicală, etc.

O conferință de Farmacognosie se înființează. Se prezintă trei candidați, doi medici și un farmacist, doctor în științe, cu însemnate lucrări de specialitate.

Profesorii învățământului farmaceutic, Minovici, Georgescu și Poltzer, erau convinși că va fi recomandat candidatul care o merită, farmacistul, Doctor în științe. Ei observă însă că acea conferință era deja promisă unuia dintre medici care a și fost recomandat!

Din cauza acestui procedeu, care reinvia tot trecutul dureros al învățământului farmaceutic, Minovici și Poltzer, deveniți profesori titulari, cer și sunt transferați la Facultatea de științe¹⁾.

Consiliul Facultății de medicină îi rechemă cu promisiunea că vor separa învățământul farmaceutic de cel medical. Ei revin, și în 1914 Consiliul facultății votează separarea²⁾.

1) Adresa Ministerului 16.392 din 7 Martie 1913.

2) Ședințele Consiliului din Martie și Mai 1914.

VI. FACULTATEA DE FARMACIE

Imprejurările politice și războiul care începe în 1914 nu permit noua așezare a învățământului farmaceutic într-o facultate a parte. Lupta celor trei profesori și a întregului corp farmaceutic este reluată după război și în 1923 facultatea ia ființă, grație sprijinului dat de Ministrul Instrucțiunii, D-l Prof. Dr. C. Anghelescu.

Nu vom reproduce actele de constituire a facultății, ele fiind de dată mai recentă și publicate¹⁾.

Vom reaminti numai câteva fapte pentru complectarea celor precedente.

Facultatea de Farmacie se constituie cu patru catedre și nouă conferințe. Zestrea sa, după 68 de ani de conviețuire cu sora sa mai mare, facultatea de medicină, este nulă, rezultat ale unei vieți de învățământ anex.

Ierbariul, agonisit timp de zeci de ani de elevii farmaciști, se află la grădina botanică și zadarnic este cerut de Societatea farmaciștilor din România²⁾.

Facultatea de medicină nu cedează nimic din bibliotecă deși numeroase tratate erau cumpărate pentru studenții în farmacie și din taxele lor.

Facultatea cedează cu mare greutate catedra de Botanică, deși învățământul Botanicei era suprimat din programul facultății de medicină³⁾.

Totuși, grație libertății dobândită, cu un curaj și avânt de nedescris, liberă în acțiunile sale, facultatea de farmacie se consolidează imediat, cu laboratoarele sale, cu o bibliotecă centrală a sa, cu muzeul său, cu bibliotecă de specialitate la fiecare din laboratoarele sale și cu un ierbar al său refăcut de elevii școlii.

1) Ședințele Consiliului facultății de medicină din anii 1919—1920

Legea pentru crearea facultății de farmacie. Monitorul Oficial 1923
Decret No. 2889 din 7 Iunie 1923.

Memoriu și expunerea de motive. Tipografia Gutenberg 1920.

Revista farmaciei 1923.

2) Adresa Societății farmaciștilor către Decanul facultății de medicină, din 3 Martie 1920.

3) Arhiva Facultății de Farmacie. Dos. 1920—1923.

Profesori și studenți se află în casa lor proprie, în averea lor proprie și încep munca științifică productivă cu o bucurie și voie bună pe care nu le-ar putea simți decât acei care au îndurat o vitregie și o piedică în aspirațiile profesiei lor.

Ștefan Minovici este primul Decan al facultății de farmacie. Deplin mulțumit de rodul muncii sale, el trece la Facultatea de științe, succesor al lui Istrati, la catedra de Chimie organică, unde va întreprinde refacerea învățământului chimiei, constituind Societatea de Chimie din România și construind un nou local pentru Institutul de Chimie organică.

Farmaciiștii îl sărbătoresc, iar facultatea de farmacie îi decerne titlul de „Doctor honoris causa”¹⁾.

VII. ÎNVĂȚĂMÂNTUL FARMACEUTIC LA IAȘI ȘI CLUJ

În 1913 se înființează la Iași un învățământ farmaceutic anexat pe lângă facultatea de medicină²⁾ cu o catedră de Farmacie chimică și galenică la facultatea de medicină și o catedră de Chimie analitică la facultatea de științe. **Aceasta din urmă devine în curând Catedră de Chimie fizică, prin transformarea cerută de facultatea de științe!**

La Cluj situația era aceeași.

Profesorii au atras atenția Autorităților în mod stăruitor, că acest învățământ, cu câte o singură catedră specială pentru studenții în farmacie și fără o organizare proprie, este un învățământ fictiv. Dar învățământul continuă în această stare până la 1934 când, împreună cu cel dela Cluj, sunt concentrate la București într-o singură facultate³⁾.

Actele referitoare la situația învățământului farmaceutic dela

1) Omagiu Profesorului Ștefan Minovici. Socec 1923.

1, Vintilescu. — Ștefan Minovici Doctor honoris causa. Gobl 1932.

2) Legea învățământului din 1912.

3) Legea concentrării învățământului farmaceutic. Monit. Oficial 1934.

Iași și Cluj sunt publicate și prea recente pentru a le reproduce¹⁾.

Aceste acte ne arată, în primul rând, faptul principal că, un învățământ special, fără disciplinele sale speciale, cu un număr mare de studenți, menținut ca anexă altor facultăți, fără o organizație a sa proprie, este condamnat la sterilitate și este dăunător.

Dovada, o face întregul istoric al învățământului farmaceutic dela București, cu toate faptele petrecute dela 1870, data anexării sale de către facultatea de medicină.

Rezultatele la care a condus menținerea învățământului în această stare, sunt grave. Farmacia română n'a putut face față nevoilor țării și n'a putut ține piept invaziei de medicamente streine, gata preparate, care apasă greu economia țării.

Profesorii învățământului farmaceutic incheie astfel ultimul lor memoriu:

„Răspunderea acestei situații nu poate fi o noastră, căci noi ne-am făcut datoria de a arăta în nenumărate rânduri că învățământul farmaceutic, în starea în care se află și în care continuă să fie menținut, nu poate da roadele pe care le-ar putea da și nu poate aduce țării serviciile pe care trebuie să le aducă“.

„Învățământul farmaceutic este un învățământ aplicat și are menirea de a forma specialiști care să asigure țării factorul „medicament“ care se prezintă în momentele de față sub forme din cele mai complexe și mai variate“.

„Existența științelor naturale și fizico-chimice în acest învățământ și în special a Botanicei, a Fizicei, a Chimii, a Farmacognoziei, a determinat în țara noastră confuzia și concepția că învățământul farmaceutic ar putea funcționa ca o anexă pe lângă facultățile de științe și de medicină, neglijindu-se aproape complect partea științifică și practică a învățământului farmaceutic propriu zis. A mai continua cu actuala stare a învățământului farmaceutic, credem că se face un rău serviciu țării, dând noi licențiați cu o pregătire neconformă cerințelor actuale...“.

1) D. M. Ionescu. — Organizarea și concentrarea învățământului farmaceutic. Legea concentrării învățământului. Memoriul comisiei de profesori specialiști. Memoriul profesorilor învățământului farmaceutic. Editura Colegiului farmaceutic din România. Gobl. București 1934.

Prof. D. Danielopol. — Activitatea parlamentară. București, 1937.

„Este fără indoială de mare interes ca Statul să întrețină cât mai multe laboratoare și câți mai mulți profesori, pentru dezvoltarea culturală generală, însă când instituțiile culturale sunt incomplet organizate nu pot fi decât dezastroase“.

„Din aceste cauze, învățământul farmaceutic și practica farmaciei în țara noastră se află într'o stare îngrijorătoare, păgubitoare ordinii sociale, — economiei naționale și apărării naționale“ 1).

Rezultatul acestei acțiuni, a profesorilor farmaciști și a corpului farmaceutic, a fost concentrarea acestui învățământ într'o singură facultate, la București.

O privire retrospectivă a acestui istoric impune o pioasă amintire acelor figuri din trecut care, dela 1855 încoace, cu toată vătregia vremurilor în care au trăit, au susținut cu tărie organizarea unei școli de farmacie autonomă și au putut menține un învățământ farmaceutic în România, cu multe jertfe din partea lor.

Davila, cel dintâi, el însuși farmacist, întemeietor al învățământului, își riscă sănătatea, suferă înjosiri și calomnii și face sacrificii nenumărate pentru a menține învățământul pe care l-a creat și susține până la moartea sa o școală de farmacie autonomă, singura formă în care școala poate prospera.

Prusinszky, „Pharmacopocus primarius“ al spitalului ostășesc, latinistul și primul profesor de botanică al școlii lui Davila, se află din primul moment alături de acesta secundându-l, mai mult onorific, până la pensionarea sa — dar fără pensie — căci i-a fost refuzată (1)

Gaudi, farmacist, primul profesor de materie medicală al școlii lui Davila; tinerii farmaciști români formați de Davila pentru a deveni profesori, **Rădulescu**, **Drăgulănescu**, **Iliescu**, **Căpănescu**, **Constantiniștii**, **Andreai**, **Dumitrescu**, **Poppă**, **Bădulescu**, muncesc din greu și cu ardoare în școala lui Davila, indemnăți de suflul creator al acestuia; se retrag însă toți, demoralizați, din momentul în care școala lor este declarată anexă a facultății de medicină.

Hepites, „pharmacierul din Brăila“ își părăsește averea și farmacia sa la Brăila pentru a veni la București să susțină

1) Memoriul profesorilor învățământului farmaceutic 1938.

școala lui Davila și să ne dea prima Farmacopee, în latinește și în românește; demoralizat, din cauza aceleiași anexări a școalei de farmacie, el se retrage fără șgomot spunând în demisia sa, în mod delicat, că se retrage fiindcă interesele sale „sunt bînuite foarte“.

Bruss, îndură calvarul anexării până în momentul în care se convinge că refacerea școalei nu mai este cu putință și se retrage pentru a-și face o situație.

Trausch, cu o stăruință uimitoare, se menține la postul său de profesor, singur pentru toate ramurile Chimiei; renunță la avantajile materiale pe care i le oferea o farmacie particulară; traduce o carte de Chimie pentru nevoile elevilor și, fără avere, este înmormântat de Societatea farmaciștilor.

Bernath, întemeietorul Chimiei aplicate în România, părăsește foarte curând o școală anexă care nu se poate desvolta.

Radian, dispărut prea de vreme din cauza muncii excesive; **Minovici**, **Georgescu**, **Poltzer** și nenumărați dispăruți sunt umbre mărețe care au servit ca exemple generațiilor următoare, prin munca dezinteresată pe care au depus-o pe tărîmul științelor farmaceutice și prin jertfele pe care le-au făcut pentru împlinirea unui ideal, acela de a întemeia o școală de farmacie autonomă care să-și hotărască singură de soarta sa, conform nobililor aspirații ale profesiunii farmaciei și nevoilor țării.